

EUROOPAN
KOMISSIO

Strasbourg 11.6.2013
COM(2013) 404 final

2013/0185 (COD)

Ehdotus

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI

**tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin
kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla
nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin**

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

{ SWD(2013) 203 final }

{ SWD(2013) 204 final }

PERUSTELUT

1. EHDOTUKSEN TAUSTA

1.1. Yleinen tausta

Asetuksella N:o 1/2003¹ pannaan täytäntöön kilpailunvastaiset sopimukset (muun muassa kartellit) ja määräävän aseman väärinkäytön kieltävät EU:n säännöt, jäljempänä 'EU:n kilpailusäännöt', joista määrätään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'perussopimus', 101 ja 102 artiklassa, vahvistamalla ne edellytykset, joiden mukaan komissio, kansalliset kilpailuviranomaiset ja kansalliset tuomioistuimet soveltavat näitä määräyksiä yksittäisissä tapauksissa.

Asetuksessa N:o 1/2003 annetaan komissiolle ja kansallisille kilpailuviranomaisille toimivalta soveltaa perussopimuksen 101 ja 102 artiklaa². Komissio voi määrätä sakkoja yrityksille, jotka ovat rikkoneet näitä määräyksiä³. Kansallisten kilpailuviranomaisten toimivalta on vahvistettu asetuksen N:o 1/2003 5 artiklassa. EU:n kilpailusääntöjen soveltamista komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten toimesta kutsutaan usein EU:n kilpailuoikeuden julkisoikeudelliseksi täytäntöönpanoksi.

Julkisoikeudellisen täytäntöönpanon lisäksi perussopimuksen 101 ja 102 artiklan suorana vaikutuksena on, että ne luovat yksilöille oikeuksia ja velvollisuuksia, joiden täytäntöönpanoa jäsenvaltioiden kansalliset tuomioistuimet voivat valvoa⁴. Tätä kutsutaan EU:n kilpailusääntöjen yksityisoikeudelliseksi täytäntöönpanoksi.

Perussopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomista koskevat vahingonkorvausvaateet muodostavat tärkeän osan EU:n kilpailuoikeuden yksityisoikeudellista täytäntöönpanoa. Perussopimuksen 101 ja 102 artiklassa määrättyjen kieltojen välittömästä oikeusvaikutuksesta seuraa, että jokainen voi vaatia aiheutuneen vahingon korvaamista, jos kyseisen vahingon ja EU:n kilpailusääntöjen rikkomisen välillä on syy-yhteys⁵. Vahinkoa kärsineiden osapuolten on voitava vaatia korvausta sekä kärsitystä todellisesta vahingosta (*damnum emergens*) että saamatta jääneestä voitosta (*lucrum cessans*), minkä lisäksi heidän on voitava vaatia korkojen maksamista⁶. EU:n kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta ei ole mahdollista saada korvausta julkisoikeudellisen täytäntöönpanon kautta. Korvauksen myöntäminen ei kuulu komission eikä kansallisten kilpailuviranomaisten toimivaltaan, vaan se kuuluu kansallisten tuomioistuinten ja siviilioikeuden ja -prosessin alaan.

Näin ollen EU:n kilpailusääntöjen noudattaminen varmistetaan komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten harjoittamalla kilpailusääntöjen tiukalla julkisoikeudellisella

¹ Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2003, annettu 16 päivänä joulukuuta 2002, perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta, EYVL L 1, 4.1.2003, s. 1. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklasta tuli 1 päivänä joulukuuta 2009 perussopimuksen 101 artikla ja 82 artiklasta 102 artikla. Niiden sisältö ei ole muuttunut.

² Asetuksen N:o 1/2003 4 ja 5 artikla.

³ Asetuksen N:o 1/2003 23 artikla.

⁴ Asetuksen N:o 1/2003 6 artikla; ks. myös asia 127/73, BRT v. SABAM, tuomio 27.3.1974, Kok., s. 51, 16 kohta; asia C-282/95 P, Guérin Automobiles v. komissio, tuomio 18.3.1997, Kok., s. I-1503, 39 kohta.

⁵ Ks. asia C-453/99, Courage ja Crehan, tuomio 20.9.2001, Kok., s. I-6297; yhdistetyt asiat C-295/04–C-298/04, Manfredi, tuomio 13.7.2006, Kok., I-6619; asia C-360/09, Pfeleiderer AG v. Bundeskartellamt, tuomio 14.6.2011, Kok., s. I-5161; ja asia C-199/11, Euroopan yhteisö v. Otis NV ynnä muut, tuomio 6.11.2012, Kok., s. I-0000.

⁶ Ks. alaviitteessä 5 mainittu asia Manfredi, 95 kohta.

täytäntöönpanolla yhdessä kansallisten tuomioistuinten harjoittaman yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon kanssa.

1.2. Ehdotuksen perustelut ja tavoitteet

Tämän ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa EU:n kilpailusääntöjen tehokas täytäntöönpano

- i) optimoimalla kilpailuoikeuden julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon välinen vuorovaikutus; ja
- ii) varmistamalla, että EU:n kilpailusääntöjen rikkomisen uhrit voivat saada täyden korvauksen kärsimästään vahingosta.

Kilpailuoikeuden julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon välisen vuorovaikutuksen optimointi

EU:n kilpailusääntöjen yleinen täytäntöönpano taataan parhaiten, kun näiden sääntöjen julkisoikeudellinen ja yksityisoikeudellinen täytäntöönpano täydentävät toisiaan. Nykyinen lainsäädäntö ei kuitenkaan sääntele kunnolla näiden EU:n kilpailuoikeuden kahden täytäntöönpanopuolen välistä vuorovaikutusta.

Yritys, joka harkitsee yhteistyötä kilpailuviranomaisen kanssa sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman puitteissa (jolloin yritys myöntää osallistumisensa kartelliin, minkä vastineeksi se vapautetaan sakoista tai sen sakkoja alennetaan), ei voi yhteistyönsä aikaan tietää, saavatko kilpailuoikeuden rikkomisen uhrit käyttöönsä tiedot, jotka yritys toimitti vapaaehtoisesti kilpailuviranomaiselle. Unionin tuomioistuin, jäljempänä 'tuomioistuin', totesi vuonna 2011 asiassa Pfeiderer antamassaan tuomiossa⁷, että silloin kun asiasta ei ole säädetty EU:n oikeudessa, kansallisen tuomioistuimen asiana on määrittää kansallisen lainsäädäntönsä perusteella tapauskohtaisesti, annetaanko oikeus tutustua asiakirjoihin, mukaan lukien sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevaan menettelyyn liittyvät asiakirjat. Tehdessään tällaista päätöstä kansallisen tuomioistuimen olisi otettava huomioon intressit, jotka liittyvät EU:n kilpailusääntöjen tehokkaan julkisoikeudellisen täytäntöönpanon suojeluun ja sen varmistamiseen, että oikeus täyteen korvaukseen voi tosiasiallisesti toteutua. Tämä voi johtaa siihen, että jäsenvaltioiden välillä ja jopa niiden sisällä on eroja, jotka koskevat kilpailuviranomaisten hallussa olevien todisteiden esittämisvelvollisuutta. Lisäksi se, ettei ole varmuutta sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevaan menettelyyn liittyvien tietojen julkistettavuudesta, vaikuttaa todennäköisesti yrityksen päätökseen yhteistyön tekemisestä kilpailuviranomaisten kanssa sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman puitteissa. Sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevat ohjelmat muodostavat erittäin tärkeän välineen EU:n kilpailusääntöjen julkisoikeudellisessa täytäntöönpanossa, mutta ilman oikeudellisesti sitovaa toimea EU:n tasolla niiden tehokkuus voisi vaarantua vakavasti seurauksena siitä riskistä, että tiettyjä asiakirjoja voitaisiin käyttää kansallisissa tuomioistuimissa nostetuissa vahingonkorvauskanteissa.

Tarve säännellä yksityisoikeudellisen ja julkisoikeudellisen täytäntöönpanon vuorovaikutusta sai vahvistuksen sidosryhmien vastauksissa vuonna 2008 järjestettyyn julkiseen kuulemiseen valkoisesta kirjasta yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvista vahingonkorvauskanteista, jäljempänä 'valkoinen kirja'⁸, ja vuonna 2011 järjestettyyn kuulemiseen kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskevasta johdonmukaisesta eurooppalaisesta

⁷ Asia C-360/09, Pfeiderer AG v. Bundeskartellamt, tuomio 14.6.2011, Kok., s. I-5161.

⁸ KOM(2008) 165 lopullinen; ks. myös valkoisen kirjan liitteenä oleva komission yksiköiden valmisteluasiakirja SEC(2008) 404.

lähestymistavasta⁹. Euroopan kilpailuviranomaisten johtajien toukokuussa 2011 antamassa päätöslauselmassa korostettiin niin ikään sakoista vapauttamiseen tai sakkojen lieventämiseen liittyvän aineiston suojelua siviilioikeudellisten vahingonkorvauskanteiden yhteydessä¹⁰. Euroopan parlamentti on toistuvasti korostanut, että julkisoikeudellinen täytäntöönpano on välttämätöntä kilpailun alalla, ja se on kehottanut komissiota varmistamaan, että yksityisoikeudellinen täytäntöönpano ei vaaranna sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevien ohjelmien eikä sovintomenettelyjen tehokkuutta¹¹.

Näin ollen tämän ehdotuksen ensimmäisenä päätavoitteena on optimoida EU:n kilpailusääntöjen julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon välinen vuorovaikutus siten, että varmistetaan, että komissio ja kansalliset kilpailuviranomaiset voivat säilyttää voimakkaan julkisoikeudellisen täytäntöönpanon samalla kun kilpailuoikeuden rikkomisen uhrit voivat saada korvauksen kärsimästään vahingosta.

Varmistetaan, että uhrien oikeus täyteen korvaukseen toteutuu käytännössä

Toinen päätavoite on varmistaa, että EU:n kilpailusääntöjen rikkomisen uhreilla on mahdollisuus saada tosiasiallisesti korvaus kärsimästään vahingosta.

Vaikka oikeus täyteen korvaukseen taataan perussopimuksessa ja se on osa yhteisön säännöstöä, käytännössä oikeuden käyttäminen on usein vaikeaa tai jopa lähes mahdotonta sovellettavien sääntöjen ja menettelyjen vuoksi. Vaikka eräissä jäsenvaltioissa on viime aikoina näkynyt merkkejä tilanteen paranemisesta, useimmat EU:n kilpailusääntöjen rikkomisen uhrit eivät käytännössä saa korvausta kärsimästään vahingosta.

Komissio määritteli jo vuonna 2005 vihreässä kirjassaan yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvista vahingonkorvauskanteista¹², jäljempänä 'vihreä kirja', pääasialliset esteet kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevan tehokkaamman järjestelmän luomiselle. Samat esteet ovat vielä nytkin olemassa suurimmassa osassa jäsenvaltioita. Ne liittyvät seuraaviin seikkoihin:

- i) asian toteen näyttämiseksi tarvittavien todisteiden hankkiminen;
- ii) tehokkaiden kollektiivisten oikeussuojakeinojen puuttuminen, erityisesti kuluttajien ja pk-yritysten tapauksessa;
- iii) vahingon siirtämiseen perustuvaa puolustusta koskevien selvien sääntöjen puuttuminen;
- iv) selkeän todistusarvon puuttuminen kansallisten kilpailuviranomaisten päätöksiltä;
- v) mahdollisuus nostaa vahingonkorvauskanne sen jälkeen kun kilpailuviranomainen on todennut rikkomisen; ja
- vi) kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneen vahingon määrittämistapa.

⁹ Julkinen kuuleminen "Kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskeva johdonmukainen eurooppalainen lähestymistapa", ks. http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_collective_redress/fi.pdf.

¹⁰ *Resolution of the Meeting of the Heads of the European Competition Authorities of 23 May 2012, Protection of leniency material in the context of civil damages actions*, saatavilla osoitteessa: http://ec.europa.eu/competition/ecn/leniency_material_protection_en.pdf.

¹¹ Ks. Euroopan parlamentin päätöslauselma 2. helmikuuta 2012 kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskevasta johdonmukaisesta eurooppalaisesta lähestymistavasta (2011/2089(INI)): <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2012-21> ja kilpailupolitiikkaa koskevasta kertomuksesta (2011/2094(INI)) <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2012-31>.

¹² KOM(2005) 672 lopullinen; ks. myös vihreän kirjan liitteenä oleva komission yksiköiden valmisteluasiakirja SEC(2005) 1732.

Näiden erityisten, korvauksen tosiasiallisen saamisen tiellä olevien aineellisoikeudellisten esteiden lisäksi kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevat kansalliset oikeussäännöt ovat hyvin erilaisia ja niiden erilaisuus on vain lisääntynyt viime vuosina. Tämä erilaisuus voi heikentää oikeusvarmuutta vahingonkorvauskanteen kaikkien osapuolten osalta, mikä puolestaan johtaa kilpailusääntöjen tehottomaan yksityisoikeudelliseen täytäntöönpanoon, erityisesti rajat ylittävissä tapauksissa.

Jotta voitaisiin korjata tämä tilanne, tämän ehdotuksen toisena päätavoitteena on varmistaa, että EU:n kilpailusääntöjen rikkomisen uhreilla on kaikkialla Euroopassa käytössään tehokkaat menetelmät saada täysi korvaus kärsimästään vahingosta. Tämä luo yrityksille tasapuolisemmat toimintaedellytykset sisämarkkinoilla. Lisäksi, jos on entistä todennäköisempää, että perussopimuksen 101 ja 102 artiklan rikkojat joutuvat vastaamaan rikkomisensa aiheuttamista kustannuksista, tämä ei pelkästään siirrä kustannuksia pois lainvastaisen toiminnan uhreilta vaan myös kannustaa noudattamaan paremmin EU:n kilpailusääntöjä.

Komissio esitti vuoden 2008 valkoisessa kirjassaan konkreettisia ehdotuksia tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Järjestetyssä julkisessa kuulemisessa kansalaisyhteiskunta ja institutionaaliset sidosryhmät kuten Euroopan parlamentti¹³ ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitea¹⁴ pitivät näitä toimenpiteitä pääasiassa hyvinä ja kehottivat antamaan erityistä EU:n lainsäädäntöä, joka koskee kilpailuoikeuden rikkomisen johdosta nostettuja vahingonkorvauskanteita¹⁵.

1.3. Voimassa olevat aiemmat säännökset

- Neuvoston asetus (EY) N:o 1/2003 perustamissopimuksen 101 ja 102 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta
 - Asetuksen 2 artiklan mukaan perussopimuksen 101 artiklan 1 kohdan tai 102 artiklan määräysten rikkomista koskeva todistustaakka kuuluu osapuolelle, joka väittää määräyksiä rikottavan. Jos vastaajana oleva osapuoli vetoaa perussopimuksen 101 artiklan 3 kohdasta johtuvaan etuun, kyseisen kohdan edellytysten täyttymistä koskeva todistustaakka kuuluu asianomaiselle osapuolelle. Näitä sääntöjä sovelletaan sekä julkisoikeudelliseen täytäntöönpanoon että perussopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen johdosta nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin.
 - Asetuksen 15 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden tuomioistuimet voivat perussopimuksen 101 tai 102 artiklan soveltamismenettelyissä pyytää komissiota toimittamaan niille sen hallussa olevia tietoja. Komission tiedonannossa perussopimuksen 101 ja 102 artiklan soveltamiseen liittyvästä yhteistyöstä komission ja EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä¹⁶ käsitellään yksityiskohtaisemmin tämän säännöksen tulkintaa ja soveltamista käytännössä.

¹³ Yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevasta valkoisesta kirjasta 26. maaliskuuta 2009 annettu Euroopan parlamentin päätöslauselma (2008/2154(INI)).

¹⁴ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta Valkoinen kirja yhteisön kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvista vahingonkorvauskanteista, 25. maaliskuuta 2009 (EUVL C 228, 22.9.2009, s. 40).

¹⁵ Ks. Euroopan parlamentin päätöslauselma 2. helmikuuta 2012 EU:n kilpailupolitiikkaa koskevasta kertomuksesta 2010 (2011/2094(INI)).

¹⁶ EUVL C 101, 27.4.2004, s. 54.

- Asetuksen 16 artiklan 1 kohdassa säädetään, että kun kansalliset tuomioistuimet antavat ratkaisuja perussopimuksen 101 tai 102 artiklan nojalla sopimuksista, päätöksistä tai menettelytavoista, joista komissio on jo tehnyt päätöksen, ne eivät voi tehdä päätöksiä, jotka olisivat ristiriidassa komission tekemän päätöksen kanssa. Kansallisten tuomioistuinten on myös vältettävä tekemästä päätöksiä, jotka olisivat ristiriidassa sellaisen päätöksen kanssa, jota komissio harkitsee jo käynnistämässään menettelyssä. Kansallinen tuomioistuin voi tässä tarkoituksessa arvioida, onko sen keskeytettävä oma käsittelynsä.
- Neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001 sisältää sääntöjä, jotka koskevat tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa siviili- ja kauppaoikeuden alalla¹⁷. Asetuksessa vahvistettujen edellytysten täytyessä jäsenvaltioiden tuomioistuimilla on toimivalta käsitellä kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita, ja tällaisista kanteista annetut tuomiot tunnustetaan ja pannaan täytäntöön muissa jäsenvaltioissa.
- Neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1206/2001 säädetään jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa. Sen soveltamisalaan kuuluvat myös kilpailuoikeuden rikkomisen johdosta nostetut vahingonkorvauskanteet¹⁸.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 864/2007 6 artiklan 3 kohdassa annetaan sääntöjä kilpailuoikeuden rikkomista koskeviin vahingonkorvauskanteisiin sovellettavasta laista¹⁹.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 861/2007²⁰ säädetään eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä, jonka tavoitteena on yksinkertaistaa ja nopeuttaa vähäisiä vaatimuksia koskevia rajat ylittäviä oikeudenkäyntejä ja vähentää kustannuksia.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2008/52/EY jäsenvaltiot veloitetaan tarjoamaan mahdollisuus sovitteluun kaikissa siviili- ja kauppaoikeuden alaan kuuluvissa asioissa, myös kilpailuoikeuden rikkomista koskevissa vahingonkorvauskanteissa²¹.

¹⁷ Neuvoston asetus (EY) N:o 44/2001, annettu 22 päivänä joulukuuta 2000, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (EYVL L 12, 16.1.2001, s. 1). Tämä asetus on hiljattain korvattu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12 päivänä joulukuuta 2012 annetulla asetuksella (EU) N:o 1215/2012 (EUVL L 351, 20.12.2012, s. 1), joka tulee suurimmalta osaltaan voimaan 10 päivänä tammikuuta 2015.

¹⁸ Neuvoston asetus (EY) N:o 1206/2001, annettu 28 päivänä toukokuuta 2001, jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa (EYVL L 174, 27.6.2001, s. 1).

¹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 864/2007, annettu 11 päivänä heinäkuuta 2007, sopimukseen perustumattomiin velvoitteisiin sovellettavasta laista (Rooma II) (EUVL L 199, 31.7.2007, s. 40).

²⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 861/2007, annettu 11 päivänä heinäkuuta 2007, eurooppalaisesta vähäisiin vaatimuksiin sovellettavasta menettelystä (EUVL L 199, 31.7.2007, s. 1).

²¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/52/EY, annettu 21 päivänä toukokuuta 2008, tietyistä sovittelun näkökohdista siviili- ja kauppaoikeuden alalla (EUVL L 136, 24.5.2008, s. 3).

- Komission asetuksen N:o 773/2004²² 15 artiklan 4 kohdassa säädetään, että asiakirjoja, jotka on saatu käyttämällä oikeutta tutustua komission asiakirja-aineistoon, saa käyttää ainoastaan perussopimuksen 101 ja 102 artiklan soveltamista koskeissa oikeudellisissa tai hallinnollisissa menettelyissä. Tarkempia sääntöjä oikeudesta tutustua komission asiakirja-aineistoon ja kyseisten asiakirjojen käytöstä annetaan komission tiedonannossa oikeudesta tutustua asiakirja-aineistoon²³.
- Komission tiedonantoon sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskeissa asioissa²⁴ sisältyy sääntöjä, jotka koskevat niitä edellytyksiä, joiden täytyessä yritykset voivat tehdä komission kanssa yhteistyötä sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman puitteissa saadakseen vapautuksen sakoista tai lievennyksen sakkoihin kartelliasiaissa. Tiedonannon 33 kohdan mukaan yrityslausuntoihin tutustuminen sallitaan vain väitetiedoksiannon kohteena oleville osapuolille, ja sillä edellytyksellä, että ne ja niiden puolesta tutustumisoikeuden saavat oikeudelliset avustajat sitoutuvat olemaan ottamatta kopioita mekaanisin tai sähköisin laittein mistään tutustuttavaksi annettavaan yrityslausuntoon sisältyvästä tiedosta ja varmistamaan, että yrityslausunnosta ilmeneviä tietoja käytetään ainoastaan tiedonannossa mainittuihin tarkoituksiin. Muut osapuolet, kuten kantelijat, eivät saa tutustua yrityslausuntoihin. Tämä erityinen yrityslausuntojen suoja ei ole enää perusteltu siitä hetkestä alkaen kun hakija paljastaa kolmannelle osapuolelle yrityslausuntonsa sisällön. Lisäksi komission tiedonannossa sovintomenettelyn toteuttamisesta neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan mukaisten päätösten tekemiseksi kartelliasioissa, jäljempänä 'sovintomenettelytiedonanto'²⁵, vahvistetaan puitteet komission kanssa tehtävästä yhteistyöstä palkitsemiseksi menettelyissä, jotka on aloitettu perussopimuksen 101 artiklan soveltamiseksi kartelliasioissa ('sovintomenettely'). Sen 39 kohta sisältää sääntöjä, jotka koskevat sovintoehdotusten toimittamista kansallisille tuomioistuimille.

2. INTRESSITAHOJEN KUULEMISEN JA VAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TULOKSET

2.1. Intressitahojen kuuleminen

Sekä vuoden 2005 vihreä kirja että vuoden 2008 valkoinen kirja saivat aikaan laajalti keskustelua sidosryhmien parissa, ja julkisten kuulemisten aikana saatiin runsaasti kannanottoja²⁶. Julkiset kuulemiset osoittivat, että komission yleisellä lähestymistavalla kilpailuoikeuden rikkomista koskeviin vahingonkorvauskanteisiin oli laaja hyväksyntä. Vastaajat olivat tyytyväisiä lähestymistavan peruslähtökohtana olevaan korvausperiaatteeseen

²² Komission asetus (EY) N:o 773/2004, annettu 7 päivänä huhtikuuta 2004, EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta (EUVL L 123, 27.4.2004, s. 18).

²³ Komission tiedonanto oikeutta tutustua komission asiakirja-aineistoon koskevista säännöistä EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan, ETA-sopimuksen 53, 54 ja 57 artiklan ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 soveltamistapauksissa (EUVL C 325, 22.12.2005, s. 7).

²⁴ Komission tiedonanto sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskeissa asioissa (EUVL C 298, 8.12.2006, s. 17).

²⁵ EUVL C 167, 2.7.2008, s. 1.

²⁶ Komission julkisten kuulemisten aikana saamat kirjalliset kannanotot ovat saatavilla seuraavilla verkkosivuilla: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/green_paper_comments.html (vihreää kirjaa koskeva kuuleminen) ja http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/white_paper_comments.html (valkoista kirjaa koskeva kuuleminen).

ja siihen, että komissio oli päättänyt olla ehdottamatta amerikkalaistyylistä joukkokannejärjestelmää, laajoja tutkintamenettelyjä tai moninkertaisia vahingonkorvauksia, sillä näissä vaihtoehdoissa päätavoitteena olisi ollut lähinnä ennalta ehkäisevän vaikutuksen aikaan saaminen. Esteet, joiden vuoksi kilpailusääntöjen rikkomisen johdosta vahinkoa kärsineet eivät saa tehokasta oikeussuojaa, tunnustettiin laajalti. Vastauksissa esitettiin kuitenkin erilaisia näkemyksiä niistä aineellisen oikeuden alaan kuuluvista toimenpiteistä, joita oli esitetty ongelmien ratkaisemiseksi.

Komissio järjesti vuonna 2011 julkisen kuulemisen kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskevasta johdonmukaisesta eurooppalaisesta lähestymistavasta²⁷. Kuulemiseen saatujen sidosryhmien vastausten ja Euroopan parlamentin kannanoton²⁸ perusteella komissio päätyi tässä kysymyksessä horisontaaliseen lähestymistapaan sen sijaan, että ehdotukseen sisällytettäisiin erityisesti kilpailuun liittyviä kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskevia säännöksiä. Horisontaalisen lähestymistavan ansiosta kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskevia yhteisiä sääntöjä on mahdollista soveltaa kaikilla politiikanaloilla, joilla vahinkoa yleensä ilmenee ja joilla kuluttajien ja pk-yritysten on vaikea saada vahingonkorvauksia. Kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskevaan horisontaaliseen lähestymistapaan liittyvänä ensimmäisenä toimenpiteenä komissio antoi tiedonannon ”Kohti kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskevaa EU:n horisontaalista kehystä”²⁹ ja komission suosituksen unionin lainsäädäntöön perustuvien oikeuksien loukkauksiin perustuvia kieltokanteita ja vahingonkorvausvaatimuksia koskeviin jäsenvaltioiden kollektiivisiin oikeussuojakeinoihin sovellettavista yhteisistä periaatteista.³⁰

Komissio järjesti myös vuonna 2011 julkisen kuulemisen kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevan ohjeasiakirjan luonnoksesta³¹. Tässä asiakirjassa esitellään useita menetelmiä, joita käytetään vahingon määrittämiseksi vahingonkorvauskanteissa, ja selitetään näiden menetelmien vahvuuksia ja heikkouksia. Institutionaaliset ja muut sidosryhmät pitivät yleisesti ottaen hyvänä sitä ajatusta, että annetaan ei-sitovia ohjeita kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon määrittämistä varten³².

²⁷ Ks. alaviite 9 edellä.

²⁸ Euroopan parlamentin päätöslauselma 2. helmikuuta 2012 kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskevasta johdonmukaisesta eurooppalaisesta lähestymistavasta (2011/2089(INI)): <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2012-21>.

²⁹ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle ”Kohti kollektiivisia oikeussuojakeinoja koskevaa EU:n horisontaalista kehystä”, COM(2013) 401 final.

³⁰ Komission suositus unionin lainsäädäntöön perustuvien oikeuksien loukkauksiin perustuvia kieltokanteita ja vahingonkorvausvaatimuksia koskeviin jäsenvaltioiden kollektiivisiin oikeussuojakeinoihin sovellettavista yhteisistä periaatteista, C(2013) 3539 final.

³¹ Julkinen kuuleminen ohjeasiakirjan luonnoksesta –Vahingon määrittäminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisesta johtuvissa vahingonkorvauskanteissa, saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/index_en.html.

³² Julkiseen kuulemiseen saadut vastaukset ovat saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/index_en.html#contributions.

2.2. Ulkopuolisen asiantuntijatiedon käyttö

Komissio tilasi ulkopuolisia tutkimuksia valmistellessaan vuoden 2005 vihreää kirjaa³³, vuoden 2008 valkoista kirjaa³⁴ ja kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon määrittämistä koskevan ohjeasiakirjan vuoden 2011 luonnosta³⁵.

2.3. Vaikutusten arviointi

Direktiiviehdotuksen valmistelua edelsi vaikutusten arviointi, joka pääosin perustui valkoisesta kirjasta tehdyn vaikutusten arvioinnin tuloksiin. Toimenpiteitä, jotka jätettiin valkoisessa kirjassa tarkastelun ulkopuolelle niiden todennäköisen tehottomuuden tai niistä todennäköisesti aiheutuvien kohtuuttomien kustannusten vuoksi, ei otettu uudelleen harkittaviksi.

Vaikutusten arvioinnista tehdyssä raportissa³⁶ keskityttiin neljään vaihtoehtoiseen jatkotoimeen, joiden tavoitteena on optimoida EU:n kilpailusääntöjen julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon välinen vuorovaikutus ja taata tehokkaampi oikeudellinen kehys EU:n kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuville vahingonkorvauskanteille kaikkialla Euroopassa. Näistä vaihtoehdoista ensimmäisessä ei toteuteta toimia EU:n tasolla, toisena vaihtoehtona on ei-sitova lähestymistapa ja kolmantena ja neljäntenä vaihtoehtona on sitova EU:n säädös.

Parhaaksi arvioitu vaihtoehto, johon tämä direktiiviehdotus perustuu, katsotaan kustannustehokkaimmaksi tavaksi saavuttaa asetetut tavoitteet tehokkaasti. Siinä huomioidaan asianmukaisesti viimeisten kahdeksan vuoden aikana järjestetyissä julkisissa kuulemisissa saadut tärkeimmät kannanotot ja viimeaikainen lainsäädännön ja oikeusjärjestelmän kehitys EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla.

3. EHDOTUKSEEN LIITTYVÄT OIKEUDELLISET NÄKÖKOHDAT

3.1. Ehdotuksen oikeusperusta

EU:n toimen oikeusperustan valinnan on perustuttava objektiivisiin seikkoihin, jotka voivat olla tuomioistuimen suorittaman valvonnan kohteena. Näihin seikkoihin kuuluvat toimen tarkoitus ja sisältö. Tämä ehdotus perustuu perussopimuksen 103 ja 114 artiklaan, koska sillä on kaksi yhtä tärkeää tavoitetta, jotka ovat erottamattomassa yhteydessä toisiinsa, nimittäin a) perussopimuksen 101 ja 102 artiklassa vahvistettujen periaatteiden soveltaminen sekä b) tasapuolisempien toimintaedellytysten takaaminen sisämarkkinoilla toimiville yrityksille ja sisämarkkinoiden tuomien oikeuksien käytön helpottaminen kansalaisille ja yrityksille.

Ensimmäisen tavoitteen osalta tuomioistuin on selventänyt, että EU:n kilpailusääntöjen oikeusvaikutuksen täysimääräinen toteutuminen ja etenkin niiden sisältämien kieltojen oikeusvaikutuksen toteutuminen käytännössä vaarantuisivat, jos kuka tahansa ei voisi hakea korvausta vahingosta, jota hänelle on aiheutunut sopimuksesta tai menettelytavasta, joka todennäköisesti rajoittaa tai vääristää kilpailua. Se katsoi, että vahingonkorvauskanteet

³³ ”Study on the conditions of claims for damages in case of infringement of EC competition rules”, saatavilla osoitteessa <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/study.html>.

³⁴ ”Making antitrust damages actions more effective in the EU: welfare impact and potential scenarios”, saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files_white_paper/impact_study.pdf.

³⁵ ”Quantifying antitrust damages – Towards non-binding guidance for courts”, saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf.

³⁶ Komission yksiköiden valmisteluasiakirja, vaikutustenarviointiraportti, EU:n kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuvat vahingonkorvauskanteet, Strasbourg 11.6.2013, SWD(2013) 203 final.

parantavat EU:n kilpailusääntöjen toimintaa ja voivat siten vaikuttaa osaltaan merkittävästi tehokkaan kilpailun säilyttämiseen EU:ssa³⁷. Tässä ehdotuksessa pyritään parantamaan edellytyksiä, joiden täytyessä vahinkoa kärsineet osapuolet voivat hakea vahingonkorvauksia, ja optimoimaan SEUT-sopimuksen 101 ja 102 artiklan julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon välinen vuorovaikutus, joten sillä selvästi toteutetaan näiden määräysten oikeusvaikutus. Tämä tarkoittaa sitä, että ehdotetun direktiivin on perustuttava perussopimuksen 103 artiklaan.

Kyseinen oikeusperusta ei kuitenkaan riitä itsessään, sillä sekä ehdotetun direktiivin tavoite että sisältö ylittävät tämän oikeusperustan. Ehdotetun direktiivin tavoite on laajempi kuin SEUT-sopimuksen 101 ja 102 artiklan soveltaminen. EU:n kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevien kansallisten sääntöjen erilaisuus sekä kyseisten kanteiden vuorovaikutus kilpailusääntöjen julkisoikeudellisen täytäntöönpanon kanssa ovat luoneet selvästi epätasapuoliset toimintaedellytykset sisämarkkinoilla. Näitä selviä eroja kuvailtiin jo vuoden 2004 vertailevassa tutkimuksessa³⁸ ja vuoden 2008 valkoisessa kirjassa ja siihen liittyvässä vaikutusten arvioinnissa. Tämän jälkeen erot ovat lisääntyneet seurauksena lainsäädännön ja oikeusjärjestyksen erilaisesta kehityksestä, jota on tapahtunut vain joissakin jäsenvaltioissa.

Yksi esimerkki erilaisuudesta ovat todisteiden käyttöön saamista koskevat erilaiset kansalliset säännöt. Muutamaa jäsenvaltiota lukuun ottamatta jäsenvaltioissa ei ole riittäviä sääntöjä asiakirjojen esittämisvelvollisuudesta kansallisen tuomioistuimen menettelyissä, mikä tarkoittaa sitä, että vahingonkorvausta hakevat kilpailuoikeuden rikkomisen uhrit eivät tosiasiallisesti saa todisteita käyttöönsä. Muut esimerkit koskevat vahingon siirtämistä koskevia kansallisia sääntöjä (tältä osin olemassa olevilla eroilla on suuri vaikutus suorien/välillisten ostajien kykyyn hakea vahingonkorvausta ja vastaajan mahdollisuuksiin välttyä korvaamasta aiheutettua vahinkoa), kansallisten kilpailuviranomaisten päätösten todistusarvoa myöhemmissä vahingonkorvauskanteissa ja kansallisia sääntöjä, jotka liittyvät kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon määrittämiseen (esim. vahinko-olettaman olemassaolo).

Tämän kansallisten lainsäädäntöjen selvän erilaisuuden vuoksi kantajat katsovat, että joissakin jäsenvaltioissa on sovellettavien sääntöjen ansiosta helpompi nostaa vahingonkorvauskanteita kuin toisissa jäsenvaltioissa. Nämä erot johtavat epätasa-arvoon ja epävarmuuteen niistä ehdoista, joiden täytyessä vahinkoa kärsineet osapuolet, niin kansalaiset kuin yritykset, voivat käyttää perussopimuksessa taattua oikeutta korvaukseen, ja ne vaikuttavat tämän oikeuden tehokkuuteen. Kun toimivaltaa koskevat säännöt sallivat sen, että kantaja voi nostaa kanteensa jossakin näistä 'suotuisista' jäsenvaltioista, ja kantajalla on tarvittavat resurssit ja kannustimet tehdä niin, EU:n lainsäädäntöön perustuvan korvausoikeuden tosiasiallinen toteutuminen on paljon todennäköisempää kuin jos kantaja ei voi tehdä niin. Ne vahinkoa kärsineet osapuolet, joiden vaateet ovat pienempiä ja/tai joilla on vähemmän resursseja, päätyvät yleensä hakemaan vahingonkorvausta sijoittautumisjäsenvaltiossaan (yksi syy on se, että varsinkaan kuluttajilla ja pienemmällä yrityksillä ei ole varaa valita suotuisampaa tuomiovaltaa), minkä vuoksi kansallisten sääntöjen erilaisuus voi johtaa epätasapuolisiin toimintaedellytyksiin vahingonkorvauskanteiden osalta ja voi vaikuttaa kilpailuun niillä markkinoilla, joilla vahinkoa kärsineet osapuolet toimivat.

Nämä selvät erot merkitsevät myös sitä, että eri jäsenvaltioihin sijoittautuneilla ja niissä toimintaa harjoittavilla yrityksillä on hyvin erilainen riski joutua vastuuseen kilpailuoikeuden

³⁷ Ks. edellä oleva alaviite 5.

³⁸ Ks. edellä oleva alaviite 33.

rikkomisesta. Tämä EU:n lainsäädäntöön perustuvan korvausoikeuden epätasainen täytäntöönpano voi tarjota kilpailuetua niille yrityksille, jotka ovat rikkoneet perussopimuksen 101 tai 102 artiklaa mutta joiden päätoimipaikka ei ole tai jotka eivät harjoita toimintaa jossakin kyseisistä 'suotuisista' jäsenvaltioista. Toisaalta epätasainen täytäntöönpano ei kannusta käyttämään sijoittautumisoikeutta ja oikeutta tarjota tavaroita ja palveluja niissä jäsenvaltioissa, joissa korvausoikeus on pantu tehokkaammin täytäntöön. Vastuujärjestelmien erot voivat näin ollen vaikuttaa kielteisesti kilpailuun, ja ne uhkaavat vääristää tuntuvasti sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa.

Jotta voitaisiin taata sisämarkkinoilla toimiville yrityksille tasapuolisemmat toimintaedellytykset ja parantaa vahinkoa kärsineiden osapuolten edellytyksiä käyttäen sisämarkkinoiden tuomia oikeuksia, on asianmukaista parantaa oikeusvarmuutta ja vähentää kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevien jäsenvaltioiden sääntöjen välisiä eroja.

Kansallisten sääntöjen lähentämistavoite ei koske pelkästään EU:n kilpailusääntöjen vaan myös kansallisten kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita, jos näitä sääntöjä sovelletaan rinnakkain. Erityisesti silloin, kun rikkominen, jolla on vaikutusta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, rikkoo myös kansallista kilpailuoikeutta, siihen perustuvien vahingonkorvauskanteiden on noudatettava samoja sääntöjä kuin EU:n kilpailuoikeuden rikkomisen tapauksessa.

Aineellisen oikeuden ja prosessioikeuden kansallisten sääntöjen lähentäminen tavoitteena vääristymätön kilpailu sisämarkkinoilla ja sisämarkkinoiden kansalaisille ja yrityksille tuomien oikeuksien ja vapauksien täysimääräinen toteutuminen ei ole pelkästään osa EU:n kilpailusääntöjen tehokkaan täytäntöönpanon varmistamista koskevaa tavoitetta. Tämä päätelmä ei ole seurausta pelkästään ehdotetun direktiivin tavoitteista vaan myös sen erityisistä säännöksistä. Perussopimuksen 103 artikla ei voi kattaa kokonaan ehdotetun direktiivin sisältöä, koska siinä muutetaan myös sovellettavia kansallisia sääntöjä, jotka koskevat oikeutta hakea korvausta kansallisen kilpailuoikeuden rikkomisesta, vaikka niin tehdään ainoastaan sellaisen kilpailunvastaisen toiminnan osalta, joka vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja johon sen vuoksi sovelletaan myös EU:n kilpailuoikeutta³⁹. Tästä seuraa, että ehdotetun direktiivin laajuus, joka perustuu sekä direktiivin tavoitteisiin että sen sisältöön, ylittää perussopimuksen 101 ja 102 artiklan soveltamisen. Tämä merkitsee sitä, että ehdotetun direktiivin on perustuttava myös perussopimuksen 114 artiklaan.

Näitä ehdotetun direktiivin toisistaan riippuvaisia mutta kuitenkin erillisiä tavoitteita ei voida saavuttaa erikseen antamalla kaksi eri säädöstä. Esimerkiksi ei ole mahdollista jakaa ehdotettua direktiiviä SEUT-sopimuksen 103 artiklaan perustuvaan säädökseen, jolla lähennetään SEUT-sopimuksen 101 ja 102 artiklan rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevia kansallisia sääntöjä, ja toiseen säädökseen, joka perustuisi SEUT-sopimuksen 114 artiklaan ja jossa säädettäisiin, että jäsenvaltioiden on sovellettava samoja aineellisen oikeuden ja prosessioikeuden sääntöjä kansallisen kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuviin vahingonkorvauskanteisiin. Tämä ei ole mahdollista aineellisoikeudellisista ja prosessioikeuteen liittyvistä syistä.

Aineellisoikeudelliselta kannalta näiden kahden itsenäisen tavoitteen välinen kiinteä yhteys vahvistaa konkreettisia toimenpiteitä, joilla tavoitteisiin pyritään. Esimerkiksi esittämisvelvollisuutta koskevat poikkeukset ja vastuun rajoittaminen takaavat 101 ja 102 artiklan täyden oikeusvaikutuksen myös vaateissa, jotka perustuvat kansallisen

³⁹ Ks. jäljempänä 4.1 jakso.

kilpailuoikeuden rikkomiseen, kun kansallista oikeutta on sovellettu samanaikaisesti perussopimuksen määräysten kanssa. Lisäksi oikeusvarmuuden ja tasapuolisten toimintaedellytysten tarve sisämarkkinoilla edellyttää, että EU:n kilpailusääntöjen ja kansallisen kilpailuoikeuden rikkomiseen sovelletaan samoja sääntöjä, kun kansallista kilpailuoikeutta sovelletaan rinnakkain EU:n kilpailusääntöjen kanssa. Prosessioikeuden kannalta ainoa tapa saavuttaa yhtenäiset säännöt molempia tilanteita varten on yhden ainoan oikeudellisen välineen antaminen samassa menettelyssä, jottei heikennetä institutionaalista tasapainoa EU:n lainsäätäjän sisällä.

Näistä syistä aloitteen sisältöä ei ole jaettu erillisiin säädöksiin vaan se sisältyy kokonaisuudessaan ehdotettuun direktiiviin, jonka oikeusperustaksi on näin ollen otettava sekä perussopimuksen 103 että 114 artikla.

3.2. Toissijaisuusperiaate (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklan 3 kohta)

Ehdotettu direktiivi noudattaa toissijaisuusperiaatetta, koska jäsenvaltiot eivät pysty riittävällä tavalla saavuttamaan sen tavoitteita, ja EU:n toimiin on selvä tarve ja niillä on selvä arvo. Oikeudellisesti sitova EU:n tason säädös voi paremmin taata perussopimuksen 101 ja 102 artiklan täyden oikeusvaikutuksen, sillä yhteiset vaatimukset tekevät vahingonkorvauskanteista tehokkaita kaikkialla EU:ssa ja luovat tasapuolisemmat toimintaedellytykset sisämarkkinoilla.

Ehdotetun direktiivin voidaan katsoa noudattavan toissijaisuusperiaatetta erityisesti seuraavista syistä:

- On olemassa merkittävä riski, että komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten harjoittaman julkisoikeudellisen täytäntöönpanon tehokkuus voisi vaarantua ilman julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon EU:n laajuista sääntelyä ja erityisesti ilman yhteistä eurooppalaista sääntelyä, joka koskee kilpailuviranomaisen hallussa olevien tietojen saatavuutta vahingonkorvauskannetta varten. Näin on erityisesti silloin, kun on kyse tiedoista, jotka yritykset ovat vapaaehtoisesti toimittaneet kilpailuviranomaisille sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman nojalla. Ennustettavuuden puutetta, joka on seurausta siitä, että kunkin kansallisen tuomioistuimen on päätettävä tapauskohtaisesti ja sovellettavien kansallisten sääntöjen perusteella, annetaanko nämä sakoista vapauttamiseen tai sakkojen lieventämiseen liittyvät tiedot toisten käyttöön, ei voida poistaa riittävällä tavalla kansallisilla lainsäädännöillä, jotka mahdollisesti poikkeavat toisistaan. Koska komissio ja kansalliset kilpailuviranomaiset voivat vaihtaa keskenään tietoja Euroopan kilpailuviranomaisten verkostossa, mahdolliset sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä hakevat yritykset ottavat todennäköisesti huomioon, minkä jäsenvaltion lainsäädäntö tarjoaa heikoimman suojelutason (sen pelossa, että asia voi päättyä kyseisen jäsenvaltion kilpailuviranomaisen päätettäväksi). Se, millaiseksi sakoista vapauttamiseen tai niiden lieventämiseen liittyvien tietojen suojelutaso mielletään, määräytyy näin ollen sen kansallisen lainsäädännön perusteella, joka tarjoaa alhaisimman suojelutason, muissa jäsenvaltioissa sovellettavien sääntöjen kustannuksella. Sen vuoksi on tarpeen määrittää julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon väliselle vuorovaikutukselle vaatimustaso, joka on sama kaikissa jäsenvaltioissa. Tämä on mahdollista vain EU:n tasolla.
- Kokemus on osoittanut, että ilman EU:n lainsäädäntöä useimmat jäsenvaltiot eivät omasta aloitteestaan luo tehokkaita puitteita perussopimuksen 101 ja 102 artiklan rikkomisen uhrien korvauksille, mitä tuomioistuimien on useaan otteeseen vaatinut. Komission vihreän ja valkoisen kirjan julkaisemisen jälkeen vain muutama

jäsenvaltio on antanut lainsäädäntöä, jonka tavoitteena on tehdä kilpailuoikeuden rikkomiseen liittyvät vahingonkorvauskanteet mahdollisiksi, ja tällöinkin lainsäädännössä rajoitetaan tavallisesti tiettyihin kysymyksiin eikä se kata kaikkia tässä ehdotuksessa suunniteltuja toimenpiteitä. Huolimatta joidenkin jäsenvaltioiden toteuttamista toimista EU:n kilpailusääntöjen rikkomisen uhrit eivät vieläkaan saa riittävässä määrin korvauksia. Ainoastaan kannustimien lisääminen Euroopan tasolla voi luoda sellaisen oikeudellisen kehyksen, joka varmistaa tehokkaan korvauksen vahingosta ja takaa oikeuden tehokkaaseen oikeussuojaan, kuten Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa määrätään.

- Tällä hetkellä jäsenvaltioiden välillä on merkittävää eriarvoisuutta aiheuttavia eroja siinä, minkä tasoista oikeussuojaa perussopimuksen takaamille yksilöllisille oikeuksille tarjotaan; tämä voi vääristää kilpailua ja sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa. Seurauksena on, että EU:n lainsäädännössä taatun vahingonkorvausoikeuden sisällössäkään on ilmeisiä eroja. Erityisesti on mahdollista, että täysin samanlaiseen rikkomiseen perustuva, jäsenvaltion lain mukainen vahingonkorvausvaade johtaa toisissa jäsenvaltioissa kantajan vahingon täyteen korvaamiseen ja toisissa huomattavasti pienempään korvaukseen tai jopa siihen, ettei korvausta määrätä lainkaan. Tämä eriarvoisuus lisääntyy, jos – kuten tällä hetkellä on – vain jotkin jäsenvaltiot parantavat edellytyksiä, joiden täytyessä kilpailuoikeuden rikkomisen uhrit voivat hakea korvausta kärsimästään vahingosta. Perussopimuksen 101 ja 102 artiklan rajat ylittävä ulottuvuus ja niiden luontainen yhteys sisämarkkinoiden toimintaan ovat peruste EU:n tason toimenpiteille.

3.3. Suhteellisuusperiaate (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklan 4 kohta)

Kun tarkastellaan suhteellisuutta, ehdotettu direktiivi ei ylitä sitä, mikä on tarpeen sen tavoitteiden saavuttamiseksi, nimittäin EU:n kilpailuoikeuden tehokkaan julkisoikeudellisen täytäntöönpanon takaamiseksi kaikkialla EU:ssa ja sen takaamiseksi, että kilpailuoikeuden rikkomisen uhreilla on käytettävissään todella tehokas menetelmä korvauksen saamiseksi kärsimästään vahingosta samalla kun suojataan vastaajien ja kolmansien osapuolten oikeudet.

Ehdotetulla direktiivillä nämä tavoitteet myös saavutetaan mahdollisimman alhaisilla kustannuksilla. Kansalaisille ja yrityksille mahdollisesti aiheutuvat kustannukset ovat oikeassa suhteessa edellä mainittuihin tavoitteisiin. Ensimmäinen askel tähän suuntaan otettiin valkoisessa kirjassa jättämällä ulkopuolelle mullistavammat toimenpiteet (esimerkiksi moninkertaiset vahingonkorvaukset, opt-out-periaatteeseen perustuvat ryhmäkanteet ja laajat tutkintamenettelyt). Pyrkimyksiä saavuttaa tämä tasapaino pidettiin julkisissa kuulemisissa yleisesti hyvinä. Ehdotettuun direktiiviin sisältyvät suojatoimet vahvistavat tätä tasapainoa vähentämällä mahdollisia kustannuksia (erityisesti oikeudenkäyntikuluja) vaarantamatta oikeutta korvaukseen. Lisäksi jotkin valkoisessa kirjassa ehdotetuista toimenpiteistä, kuten kollektiiviset oikeussuojakeinot ja syyllisyyden osoittamista edellyttävää vaatimusta koskevat säännöt, on sittemmin jätetty tämän ehdotuksen ulkopuolelle. Direktiivin valinta asianmukaiseksi välineeksi noudattaa myös periaatetta, jonka mukaan tavoitteet olisi saavutettava mahdollisimman vähäisillä toimenpiteillä.

3.4. Direktiivi on asianmukaisin oikeudellisesti sitova väline

Tämän ehdotuksen tavoitteet saavutetaan parhaiten direktiivillä. Direktiivillä voidaan parhaiten varmistaa, että toimenpiteet ovat tehokkaita ja että ne voidaan ottaa vaivattomasti osaksi jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksiä.

- Direktiivi velvoittaa jäsenvaltiot saavuttamaan asetetut tavoitteet ja ottamaan toimenpiteet osaksi kansallisia aineellisen oikeuden ja prosessioikeuden järjestelmiään. Direktiivi tarjoaa jäsenvaltioille enemmän valinnanvapautta EU:n toimenpiteen toteuttamisessa kuin asetus, koska jäsenvaltiot voivat itse valita direktiivin sisältämien toimenpiteiden toteuttamiseen parhaiten soveltuvat välineet. Jäsenvaltiot voivat näin varmistaa, että direktiiviin perustuvat säännöt ovat yhdenmukaisia niiden soveltamien aineellisen oikeuden ja prosessioikeuden alaan kuuluvien säännösten kanssa.
- Lisäksi direktiivillä voidaan ottaa joustavasti käyttöön yhteiset säännöt sellaisilla kansallisen lainsäädännön osa-alueilla, jotka ovat tärkeitä sisämarkkinoiden toiminnan kannalta ja vaikuttavat ratkaisevasti vahingonkorvauskanteiden toimivuuteen, ja sillä varmistetaan, että kaikkialla EU:ssa tarjotaan riittävät takeet samalla kun yksittäisille jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus ottaa halutessaan käyttöön lisätoimenpiteitä.
- Direktiivillä varmistetaan lisäksi, ettei toimenpiteitä tarvita, jos jäsenvaltioissa jo voimassa olevat säännökset ovat tässä ehdotettujen toimenpiteiden mukaisia.

4. EHDOTUKSEN YKSITYISKOHTAINEN KUVAUS

4.1. Soveltamisala ja määritelmät (I luku: 1–4 artikla)

Ehdotetun direktiivin tarkoituksena on parantaa edellytyksiä, joiden täyttyessä on mahdollista saada korvausta a) EU:n kilpailusääntöjen rikkomisen aiheuttamasta vahingosta ja b) kansallisen kilpailuoikeuden säännösten rikkomisesta aiheutuvasta vahingosta, jos kansallinen kilpailuviranomainen tai tuomioistuin soveltaa kansallisia säännöksiä samassa asiassa rinnakkain EU:n kilpailusääntöjen kanssa. Tällainen rinnakkainen soveltaminen perustuu tapaan, jolla asetuksessa N:o 1/2003 säännellään perussopimuksen 101 ja 102 artiklan ja kansallisen kilpailulainsäädännön välistä suhdetta. Asetuksessa N:o 1/2003 säädetään, että kansallisten kilpailuviranomaisten tai kansallisten tuomioistuinten soveltaessa kansallista kilpailulainsäädäntöä perussopimuksen 101 artiklassa tarkoitettuihin sopimuksiin, jotka saattavat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, niiden on sovellettava myös 101 artiklaa. Samoin niiden soveltaessa kansallista kilpailulainsäädäntöä 102 artiklassa kiellettyihin väärinkäyttötapauksiin, niiden on sovellettava myös 102 artiklaa⁴⁰. Kun korvausta haetaan sekä EU:n että jäsenvaltion kilpailuoikeuden rikkomisesta, on kyseisiin vahingonkorvauskanteisiin asianmukaista soveltaa samoja aineellisen oikeuden ja prosessioikeuden sääntöjä. Erilaisten siviilioikeudellista vastuuta koskevien sääntöjen soveltaminen tiettyyn kilpailunvastaiseen käyttäytymiseen ei pelkästään tekisi tuomareille mahdottomaksi käsitellä asiaa, vaan se merkitsisi myös oikeudellista epävarmuutta kaikille asianosaisille ja voisi johtaa ristiriitaisiin tuloksiin riippuen siitä, katsooko kansallinen tuomioistuin kyseessä olevan EU:n kilpailuoikeuden vai kansallisen kilpailuoikeuden rikkominen. Näin se estäisi kyseisten sääntöjen tehokkaan soveltamisen. Sen vuoksi ehdotetussa direktiivissä viitataan 'kansallisen tai EU:n kilpailuoikeuden rikkomiseen' tai yhdessä 'kilpailuoikeuden rikkomiseen'. Kansallinen kilpailuoikeus määritellään tässä yhteydessä suppeasti siten, että se kattaa ainoastaan tapaukset, joissa sitä sovelletaan rinnakkain EU:n kilpailuoikeuden kanssa.

Ehdotetussa direktiivissä vahvistetaan säännöt, joilla i) varmistetaan, että kaikki luonnolliset ja oikeushenkilöt, jotka ovat kärsineet vahinkoa kilpailusääntöjen rikkomisen johdosta, saavat

⁴⁰ Asetuksen N:o 1/2003 3 artiklan 1 kohta.

samanarvoisen suojelun kaikkialla unionissa ja voivat tosiasiallisesti hyödyntää EU:ssa sovellettavaa oikeuttaan täyteen korvaukseen kansallisissa tuomioistuimissa nostettujen vahingonkorvauskanteiden kautta; ja ii) optimoidaan tällaisten vahingonkorvauskanteiden ja kilpailusääntöjen julkisoikeudellisen täytäntöönpanon välinen vuorovaikutus.

Ehdotetun direktiivin 2 artiklassa muistutetaan EU:n kansalaisilla olevaa oikeutta täyteen korvaukseen koskevasta unionin säännöstöstä. Ehdotetussa direktiivissä on näin ollen omaksuttu korvaamiseen perustuva lähestymistapa: tavoitteena on, että kilpailusääntöjen rikkomisen johdosta vahinkoa kärsineet voivat saada korvauksen kärsimästään vahingosta lakia rikkoneelta yritykseltä (rikkoneilta yrityksiltä).

Lisäksi 2 artiklassa viitataan asiavaltuutta ja korvattavan vahingon määritelmää koskevaan unionin säännöstöön. Tässä artiklassa tarkoitettu todellisen vahingon käsite perustuu unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, ja se sisältää kaikentyyppiset (aineelliset ja aineettomat) vahingot, joita on voinut aiheutua kilpailusääntöjen rikkomisesta.

Ehdotetun direktiivin 3 artiklassa muistutetaan tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteista, joita kansallisten vahingonkorvauskanteita koskevien sääntöjen ja menettelyjen on noudatettava.

4.2. Velvollisuus esittää todisteita (II luku: 5–8 artikla)

Kilpailusääntöjen rikkomisen toteennäyttäminen, kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuvan vahingon määrittäminen sekä rikkomisen ja kärsityn vahingon välisen syy-yhteyden toteennäyttäminen edellyttävät yleensä monimutkaista tosiseikkojen ja taloudellisten näkökohtien analyysia. Suuri osa asiaan liittyvistä todisteista, joita kantaja tarvitsee asiansa todistamiseksi, on vastaajan tai kolmansien hallussa, eikä kantajilla useinkaan ole riittävästi tietoa kyseisistä todisteista tai riittävää mahdollisuutta tutustua niihin ("tietojen epäsymmetria"). Se, että kantajan on vaikea saada tietoonsa kaikkea tarvittavaa todistusaineistoa, on yleisen näkemyksen mukaan monissa jäsenvaltioissa yksi tärkeimmistä kilpailuasioihin liittyvien vahingonkorvauskanteiden nostamista haittaavista esteistä. Siltä osin kuin todistustaakka on (väitetyllä) kilpailusääntöjä rikkovalla yrityksellä⁴¹, myös se saattaa tarvita kantajan ja/tai kolmannen osapuolen hallussa olevia todisteita. Sen vuoksi menettelyn kummallakin osapuolella on mahdollisuus pyytää tuomaria antamaan määräys todisteiden esittämiseksi.

Ehdotetussa direktiivissä esitetty todisteiden esittämistä koskeva järjestelmä perustuu teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetussa direktiivissä 2004/48/EY⁴² omaksuttuun lähestymistapaan. Sen tavoitteena on varmistaa, että kantajat tai vastaajat voivat kaikissa jäsenvaltioissa saada käyttöönsä vähimmäismäärän todisteita näyttääkseen toteen vahingonkorvausvaateensa tai siihen liittyvän puolustuksensa. Samalla ehdotetussa direktiivissä on kuitenkin vältetty ottamasta käyttöön liian laajaa ja liian suuria kustannuksia aiheuttavaa esittämisvelvollisuutta, joka voisi rasittaa asianosaisia aiheuttomasti ja johtaa väärinkäytösten vaaraan. Komissio on myös pyrkinyt erityisesti varmistamaan, että ehdotus on eri jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten mukainen. Tämän vuoksi ehdotuksessa on noudatettu valtaosassa jäsenvaltioita vallitsevaa oikeusperinnettä, ja direktiivi perustuu sen tuomioistuimen keskeiseen asemaan, jossa vahingonkorvauskanteen nostettu: ainoastaan tuomioistuin voi määrätä vastapuolen tai kolmannen esittämään tämän hallussa olevat todisteet, ja todisteiden esittämisvelvollisuuden välttämättömyyteen, laajuuteen ja oikeasuhteisuuteen sovelletaan tiukkaa ja aktiivista tuomioistuinvalvontaa.

⁴¹ Esim. vahingon siirtämisen vetoava puolustus, ks. 4.4 jakso jäljempänä.

⁴² Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta (EUVL L 157, 30.4.2004, s. 45).

Kansallisilla tuomioistuimilla olisi oltava käytössään tehokkaita toimenpiteitä, joilla suojataan oikeudenkäynnissä esitettyjä liikesalaisuuksia ja muita luottamuksellisia tietoja. Lisäksi todisteiden esittämistä ei pitäisi sallia, jos se olisi ristiriidassa tiettyjen oikeuksien ja velvollisuuksien kanssa, joihin kuuluu muun muassa salassapitovelvollisuus. Tuomioistuinten olisi lisäksi voitava määrätä vaikutuksiltaan riittäviä ennaltaehkäiseviä seuraamuksia, joilla estetään asiaan liittyvien todisteiden tuhoaminen tai todisteiden esittämistä koskevan määräyksen noudattamatta jättäminen.

Jotta velvollisuus esittää todisteita ei vaarantaisi kilpailuviranomaisen harjoittamaa kilpailusääntöjen julkisoikeudellista täytäntöönpanoa, ehdotetussa direktiivissä myös vahvistetaan yhteiset EU:n laajuiset rajat velvollisuudelle esittää todisteita, jotka sisältyvät kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon:

- a) Ensinnäkin siinä säädetään kahdenlaisten asiakirjojen absoluuttisesta suojasta. Kyseisten asiakirjojen katsotaan olevan ratkaisevan tärkeitä julkisoikeudellisen täytäntöönpanon kannalta. Nämä asiakirjat ovat sakoista vapauttamiseen tai niiden lieventämiseen liittyvät yrityslausunnot ja sovintoehdotukset. Näiden asiakirjojen esittäminen saattaisi vaikuttaa vakavasti sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman ja sovintomenettelyjen tehokkuuteen. Ehdotetun direktiivin mukaan kansallinen tuomioistuin ei voi koskaan määrätä esittämään tällaisia asiakirjoja vahingonkorvauskanteen yhteydessä.
- b) Toiseksi siinä säädetään sellaisten asiakirjojen tilapäisestä suojelusta, jotka osapuolet ovat laatineet erityisesti julkisoikeudellista täytäntöönpanomenettelyä varten (esim. osapuolten vastaukset viranomaisen tietopyyntöihin) tai jotka kilpailuviranomainen on laatinut menettelyn aikana (esim. väitetiedoksianto). Nämä asiakirjat voidaan esittää vahingonkorvauskanteen yhteydessä ainoastaan sen jälkeen kun kilpailuviranomainen on lopettanut menettelynsä.
- c) Sen lisäksi, että edellä mainitut suojatoimenpiteet rajoittavat kansallisen tuomioistuimen mahdollisuuksia määrätä esittämään todisteita, niiden pitäisi toimia myös jos ja kun suojellut asiakirjat on saatu haltuun julkisoikeudellisen täytäntöönpanomenettelyn aikana (esim. osapuolen käyttäessä puolustautumisoikeuksiaan). Kun yksi vahingonkorvauskanteen osapuolista on saanut kyseiset asiakirjat kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistosta, asiakirjoja ei voida käyttää todisteina vahingonkorvauskanteessa (edellä a alakohdassa luetellut asiakirjat) tai niitä voidaan käyttää vasta viranomaisen lopetettua menettelynsä (edellä b alakohdassa tarkoitettut asiakirjat).
- d) Jos asiakirja ei kuulu edellä mainittuihin luokkiin, tuomioistuin voi määrätä sen esitettäväksi milloin tahansa. Tällöin kansallisten tuomioistuinten olisi kuitenkin vältettävä antamasta todisteiden esittämistä koskevaa määräystä viittaamalla kilpailuviranomaiselle sen menettelyn yhteydessä toimitettuihin tietoihin⁴³. Tutkimuksen ollessa käynnissä tällainen esittäminen voisi haitata julkisoikeudellista täytäntöönpanomenettelyä, koska se paljastaisi, mitä tietoja kilpailuviranomaisella on hallussaan, ja sitä voitaisiin käyttää keinona saada selville viranomaisen tutkintastrategia. Kilpailuviranomaiselle menettelyä varten toimitettavien jo olemassa olevien asiakirjojen valinta on sinänsä tärkeä seikka, sillä yrityksiä kehoitetaan toimittamaan todisteita, jotka ovat olennaisia yhteistyön kannalta. Yritysten

⁴³ On itsestään selvää, että sama rajoitus koskee tilanteita, joissa kansalliset tuomioistuimet määräävät esittämään luokkaan b kuuluvat asiakirjat sen jälkeen kun kilpailuviranomainen on lopettanut menettelynsä.

halukkuus toimittaa perinpohjaiset tai valikoidut todisteet niiden tehdessä yhteistyötä kilpailuviranomaisten kanssa voi heikentyä, jos asiakirjat määritetään esittämismääräyksessä viittaamalla niiden sisällymiseen kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon, sen sijaan että viitattaisiin niiden tyyppiin, luonteeseen tai tavoitteeseen (esim. pyyntö esittää kaikki kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon sisältyvät asiakirjat tai kaikki osapuolen toimittamat asiakirjat). Sen vuoksi tuomioistuimen olisi yleensä katsottava, että tällaiset yleiset asiakirjojen esittämispyyntöt ovat suhteettomia eivätkä ne noudata pyynnön esittäjällä olevaa velvollisuutta määritellä todisteluokat mahdollisimman tarkkaan ja suppeasti.

- e) Jotta kilpailuviranomaisen hallussa oleviin asiakirjoihin tutustumisoikeuden kautta saaduilla asiakirjoilla ei voitaisi käydä kauppaa, ainoastaan sen henkilön, joka sai oikeuden tutustua asiakirja-aineistoon (tai sen oikeusseuraajan, jolle vaateeseen liittyvät oikeudet siirtyvät), pitäisi pystyä käyttämään kyseisiä asiakirjoja todisteena vahingonkorvauskanteessa.

Esittämisvelvollisuutta ja tiettyjen kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon sisältyvien asiakirjojen käyttöä koskevien sääntöjen yhtenäistämiseksi on tarpeen muuttaa myös nykyisiä komission sääntöjä, jotka koskevat komission menettelyjen kulkua ja joista säädetään komission asetuksessa 773/2004⁴⁴, erityisesti komission asiakirja-aineistoon tutustumisen ja komissiolta saatujen asiakirjojen käytön osalta, sekä komission julkaisemia selittäviä tiedonantoja⁴⁵. Komissio aikoo tehdä muutokset sen jälkeen kun Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat hyväksyneet tämän direktiivin.

4.3. Kansallisten päätösten vaikutus, vanhentumisajat ja yhteisvastuu (III luku: 9–11 artikla)

4.3.1. Kansallisten päätösten todistusvoima

Asetuksen N:o 1/2003 16 artiklan 1 kohdan mukaan perussopimuksen 101 tai 102 artiklaa koskevalla komission päätöksellä on todistusvoima myöhemmissä vahingonkorvauskanteissa, sillä kansallinen tuomioistuin ei voi tehdä päätöstä, joka olisi ristiriidassa komission tekemän päätöksen kanssa⁴⁶. On tarkoituksenmukaista antaa tämänkaltainen vaikutus myös kansallisten kilpailuviranomaisten (tai muutoksenhakutuomioistuinten) lopullisille rikkomista koskeville päätöksille. Jos rikkomista koskeva päätös on jo tehty ja se on lopullinen, ei olisi tarkoituksenmukaista, että rikkomiseen syyllistynyt yritys voisi viedä saman asian uudelleen tuomioistuimen käsiteltäväksi uudella vahingonkorvauskanteella, ja lisäksi se aiheuttaisi oikeudellista epävarmuutta ja tarpeettomia kustannuksia kaikille asianosaisille ja oikeuslaitokselle.

Ehdotettu rikkomista koskevien kansallisten kilpailuviranomaisten lopullisten päätösten todistusvoima ei kavenna asianomaisten yritysten oikeussuojaa, koska rikkomista koskevat kansallisten kilpailuviranomaisten päätökset voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi. Lisäksi yrityksillä on kaikkialla EU:ssa samantasoiset puolustautumisoikeudet, kuten EU:n

⁴⁴ Komission asetus (EY) N:o 773/2004, annettu 7 päivänä huhtikuuta 2004, EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta, EUVL L 123, 27.4.2004, s. 18.

⁴⁵ Komission tiedonanto EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan soveltamiseen liittyvästä yhteistyöstä komission ja EU:n jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä (EUVL C 101, 27.4.2004, s. 54); komission tiedonanto oikeutta tutustua komission asiakirja-aineistoon koskevista säännöistä EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan, ETA-sopimuksen 53, 54 ja 57 artiklan ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 soveltamistapauksissa (EUVL C 325, 22.12.2005, s. 7); ja komission tiedonanto sovintomenettelyn toteuttamisesta neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan mukaisten päätösten tekemiseksi kartelliasioissa (EUVL C 167, 2.7.2008, s. 1).

⁴⁶ Asia C-199/11, Euroopan yhteisö v. Otis NV ynnä muut, tuomio 6.11.2012, Kok., s. I-0000.

perusoikeuskirjan 48 artiklan 2 kohdassa määrätään. Tämä sääntö ei myöskään vaikuta perussopimuksen 267 artiklan mukaisiin kansallisten tuomioistuinten oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

4.3.2. Vanhentumisajat

Jotta kilpailusääntöjen rikkomisen johdosta vahinkoa kärsineille voitaisiin tarjota kohtuullinen mahdollisuus vahingonkorvauskanteen nostamiseen ja samalla varmistaa kaikkien osapuolten kannalta asianmukainen oikeusvarmuuden taso, komissio ehdottaa, että vahingonkorvauskanteiden vanhentumisaikoja koskevilla kansallisilla säännöillä varmistetaan,

- että kaikilla vahinkoa kärsineillä on riittävästi aikaa (vähintään viisi vuotta) nostaa vahingonkorvauskanteen sen jälkeen kun he ovat tulleet tietoisiksi rikkomisesta, siitä aiheutuneesta vahingosta ja rikkomiseen syyllistyneen henkilöllisyydestä;
- ettei vanhentumisaika ala kulua ennen päivää, jona jatkuva tai toistuva rikkominen päättyy; ja
- että kilpailuviranomaisen aloittaessa epäiltyä rikkomista koskevan menettelyn rikkomista koskevan vahingonkorvauskanteen nostamiseen sovellettava vanhentumisaika keskeytetään vähintään vuodeksi sen jälkeen, kun menettelyssä tehdään lopullinen päätös tai se lopetetaan muulla tavoin.

4.3.3. Yhteisvastuu

Kun useat yritykset rikkovat kilpailusääntöjä yhdessä – tavallisesti kartellissa – on tarkoituksenmukaista, että ne vastaavat yhdessä rikkomisen aiheuttamasta koko vahingosta. Ehdotettu direktiivi perustuu tähän yleiseen sääntöön, mutta siinä tehdään kuitenkin joitakin muutoksia sakoista vapautettuja yrityksiä koskevan vastuun osalta. Muutosten tavoitteena on taata komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevien ohjelmien houkuttelevuus, sillä nämä ohjelmat ovat olennaisia kartellien havaitsemisessa ja siten erittäin tärkeitä kilpailusääntöjen tehokkaan julkisoikeudellisen täytäntöönpanon kannalta.

Koska on epätodennäköisempää, että lievempää kohtelua saaneet yritykset hakevat muutosta rikkomista koskevaan päätökseen, päätös tulee näiden yritysten kohdalla usein aikaisemmin lopulliseksi kuin kartellin muiden jäsenten tapauksessa. Tämän vuoksi lievempää kohtelua saaneet yritykset voivat olla vahingonkorvauskanteiden ensisijaisia kohteita. Jotta voitaisiin välttää tällaisen altistumisen epäedulliset seuraukset rajoittamatta kohtuuttomasti vahinkoa kärsineiden osapuolten mahdollisuuksia saada täysi korvaus kärsimästään vahingosta, ehdotuksessa esitetään sakoista vapautetun yrityksen vastuun ja yhteisvastuun perusteella muille rikkojille maksaman osuuden rajoittamista vahinkoon, joka on aiheutunut sen omille suorille tai välillisille ostajille, tai ostokartellin tapauksessa sen suorille tai välillisille toimittajille. Jos kartellista on aiheutunut vahinkoa ainoastaan muille tahoille kuin rikkomiseen syyllistyneiden yritysten asiakkaille/toimittajille, sakoista vapautettu yritys vastaisi ainoastaan omasta osuudestaan kartellin aiheuttamasta vahingosta. Kuinka tämä osuus määritetään (esim. liikevaihto, markkinaosuus, rooli kartellissa jne.), jätetään jäsenvaltioiden harkintavaltaan, kunhan tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteita noudatetaan.

Sakoista vapautettujen yritysten suojele ei kuitenkaan saa vaikuttaa vahinkoa kärsineillä EU:ssa olevaan oikeuteen saada täysi korvaus. Sen vuoksi ehdotettu sakoista vapautetun yrityksen vastuun rajoittaminen ei voi olla absoluuttinen: sakoista vapautetulla yrityksellä säilyy täysimääräinen vastuu viimeisenä velallisena, jos vahinkoa kärsineet osapuolet eivät pysty saamaan täyttä korvausta toisilta rikkomiseen syyllistyneiltä yrityksiltä. Tämän poikkeuksen tehokkuuden takaamiseksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että vahinkoa

kärsineet osapuolet voivat edelleen hakea korvausta sakoista vapautetulta yritykseltä, kun he saavat tietää, etteivät he pysty saamaan täyttä korvausta muilta kartellin jäseniltä.

4.4. Ylihinnan siirtäminen (IV luku: 12–15 artikla)

Henkilöillä, joille on aiheutunut vahinkoa kilpailusääntöjen rikkomisesta, on oikeus korvaukseen riippumatta siitä, ovatko he suoria vai välillisiä ostajia. Vahinkoa kärsineet osapuolet ovat oikeutettuja saamaan korvauksen sekä todellisesta vahingosta (ylihinnasta aiheutunut vahinko) että saamatta jääneestä voitosta. Kun vahinkoa kärsinyt osapuoli on pienentänyt todellista vahinkoaan siirtämällä sen osittain tai kokonaan eteenpäin omille ostajilleen, tällä tavoin siirretty menetys ei enää ole sellaista vahinkoa, josta vahingon siirtäneelle osapuolelle olisi maksettava korvausta. Vahingon siirtämisestä johtuva suoran ostajan hinnankorotus johtaa kuitenkin todennäköisesti myyntimäärän pienentymiseen. Saamatta jäänyt voitto ja se todellinen vahinko, jota ei siirretty edelleen (kun on kyse osittaisesta vahingon siirtämisestä), on yhä sellaista kilpailusääntöjen rikkomisesta johtuvaa vahinkoa, josta vahinkoa kärsinyt osapuoli voi hakea korvausta.

Jos aiheutunut vahinko on seurausta rikkomisesta, joka liittyy rikkomiseen syyllistyneen yrityksen hankintatoimintaan, vahingon siirtäminen voi tapahtua myös ylöspäin jakeluketjussa. Näin olisi esimerkiksi silloin, kun kartellin jäsenten toimittajat alentavat ostokartellin seurauksena hintojaan ja vaativat puolestaan alhaisempia hintoja omilta toimittajiltaan.

Sen varmistamiseksi, että korvausta voivat hakea ainoastaan ylihinnasta aiheutuneesta vahingosta kärsineet suorat ja välilliset ostajat, ehdotetussa direktiivissä tunnustetaan selvästi rikkojayrityksen mahdollisuus vedota ylihinnan siirtämistä koskevaan puolustukseen.

Ylihinnan siirtämistä koskevaan puolustukseen ei kuitenkaan voida vedota sellaisissa tilanteissa, joissa ylihintaa on siirretty jakeluketjun seuraavalla tasolla oleville luonnollisille tai oikeushenkilöille, joiden on oikeudellisista syistä mahdotonta hakea korvausta. Välillisten ostajien voi olla oikeudellisesti mahdotonta hakea korvausta syy-yhteyttä koskevien kansallisten sääntöjen vuoksi (mukaan lukien ennakoitavuutta ja etäisyyttä koskevat säännöt). Ylihinnan siirtämiseen vetoavan puolustuksen salliminen silloin kun sen osapuolen, jolle ylihintaa oletettavasti siirrettiin, on oikeudellisesti mahdotonta hakea korvausta, olisi epäoikeudenmukaista, koska se merkitsisi sitä, että rikkomiseen syyllistynyt yritys vapautetaan aiheuttomasti vastuusta aiheuttamansa vahingon osalta. Vastuu ylihinnan siirtämisen toteuttamisesta on aina rikkomiseen syyllistyneellä yrityksellä. Kun on kyse välillisen ostajan nostamasta vahingonkorvauskanteesta, tämä merkitsee kumottavissa olevaa oletamaa, jonka mukaan ylihintaa siirrettiin kyseiselle välilliselle ostajalle tiettyjen edellytysten täytyessä. Ylihinnan siirtämisen suuruuden määrittämisen osalta kansallisella tuomioistuimella olisi oltava valtuudet arvioida käsiteltävänä olevassa kiistassa, kuinka suuri osuus ylihinnasta on siirretty välillisten ostajien tasolle. Kun jakeluketjun eri tasoilla toimivat vahinkoa kärsineet osapuolet nostavat erillisiä vahingonkorvauskanteita, jotka liittyvät samaan kilpailuoikeuden rikkomiseen, kansallisten tuomioistuinten olisi otettava asianmukaisella tavalla huomioon, siinä määrin kuin se on sallittua sovellettavan kansallisen tai EU:n lainsäädännön nojalla, rinnakkaiset tai edeltävät kanteet (tai tällaisista kanteista annetut tuomiot), jotta vältettäisiin liian pienten tai liian suurten korvausten myöntäminen kyseisen rikkomisen aiheuttamasta vahingosta ja parannettaisiin tällaisissa toisiinsa liittyvissä menettelyissä annettujen tuomioiden yhdenmukaisuutta. Kanteita, jotka ovat käsiteltävinä eri

jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, voidaan pitää toisiinsa liittyvinä asetuksen N:o 1215/2012⁴⁷ 30 artiklassa tarkoitettussa merkityksessä, mikä merkitsee sitä, että niiden välillä on niin läheinen liittyminen, että niiden käsitteleminen ja ratkaiseminen yhdessä on toivottavaa, jotta kanteiden käsitteleminen eri oikeudenkäynneissä ei johtaisi ristiriitaisiin tuomioihin. Tämän seurauksena muu tuomioistuin kuin se, jossa kanne on ensin nostettu, voi keskeyttää asian käsittelyn tai jättää asian tutkimatta, jos se tuomioistuin, jossa kanne nostettiin ensin, on toimivaltainen tutkimaan kyseiset kanteet ja niiden yhdistäminen on tämän tuomioistuimen lain mukaan sallittua.

Sekä asetuksen N:o 1215/2012 että tämän ehdotetun direktiivin tavoitteena on siis parantaa toisiinsa liittyvien kanteiden seurauksena annettujen tuomioiden johdonmukaisuutta. Tämän saavuttamiseksi ehdotetun direktiivin soveltamisala on laajempi kuin asetuksen N:o 1215/2012, sillä se kattaa myös samaan kilpailuoikeuden rikkomiseen liittyvät myöhemmät vahingonkorvauskanteet, joita jakeluketjun eri tasoilla toimivat vahinkoa kärsineet osapuolet nostavat. Tällaisia kanteita voidaan nostaa samassa tuomioistuimessa, saman jäsenvaltion eri tuomioistuimissa tai eri jäsenvaltioiden eri tuomioistuimissa. Kaikissa näissä tilanteissa ehdotetussa direktiivissä kannustetaan noudattamaan johdonmukaisuutta toisiinsa liittyvissä menettelyissä ja tuomioissa.

4.5. Vahingon määrittäminen (V luku: 16 artikla)

Kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon todistaminen ja määrittäminen vaatii yleensä paljon tietoja ja on kallista, koska se edellyttää monimutkaisten taloudellisten mallien soveltamista. Jotta autettaisiin kartellin uhreja kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneen vahingon määrittämisessä, ehdotetussa direktiivissä säädetään kumottavissa olevasta olettamasta, joka koskee kartellista aiheutuvan vahingon olemassaoloa. Tällainen oletama, joka perustuu siihen toteamukseen, että yli yhdeksän kymmenestä kartellista todella johtaa laittomaan ylihintaan⁴⁸, vähentää vahinkoa kärsineen osapuolen vaikeuksia ja alentaa kustannuksia, joita aiheutuu sen todistamisesta, että kartellin vuoksi perittiin korkeampia hintoja kuin jos kartellia ei olisi ollut.

Rikkomiseen syyllistynyt yritys voi kumota tämän olettaman ja käyttää hallussaan olevia todisteita osoittaakseen, että kartelli ei aiheuttanut vahinkoa. Näin ollen todistustaakka on sillä osapuolella, jolla jo on hallussaan tarvittavat todisteet todistustaakan täyttämiseksi. Tällä tavoin vältetään todisteiden esittämisestä aiheutuvat kustannukset, joita vahinkoa kärsineet osapuolet eivät todennäköisesti voisi välttää voidakseen todistaa vahingon olemassaolon.

Edellä mainittua olettamaa lukuun ottamatta kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutunut vahinko määritetään kansallisten sääntöjen ja menettelyjen mukaisesti. Näiden sääntöjen ja menettelyjen on kuitenkin noudatettava vastaavuus- ja tehokkuuseriaatteita. Erityisesti jälkimmäisen mukaan todistustaakka ja todisteiden taso ei saa käytännössä tehdä vahinkoa kärsineelle osapuolelle mahdottomaksi tai kohtuuttoman vaikeaksi käyttää oikeuttaan vahingonkorvaukseen. Määritettäessä kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutunutta vahinkoa, minkä yhteydessä todellista tilannetta on verrattava hypoteettiseen tilanteeseen, tämä merkitsee sitä, että tuomareiden on voitava arvioida vahingon määrä. Tämä lisää todennäköisyyttä, että vahinkoa kärsineet todella saavat asianmukaisen korvauksen kärsimästään vahingosta.

⁴⁷ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 1215/2012, annettu 12 päivänä joulukuuta 2012, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla (EUVL L 351, 20.12.2012, s. 1).

⁴⁸ ”Quantifying antitrust damages – Towards non-binding guidance for courts”, saatavilla osoitteessa http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf, s. 91.

Helpottaakseen kansallisten tuomioistuinten vahingon määrittämiseen liittyvää tehtävää komissio antaa myös ei-sitovia ohjeita tästä aiheesta tiedonannossaan vahingon määrittämisestä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisesta johtuvissa vahingonkorvauskanteissa⁴⁹. Tiedonannon liitteenä on komission yksiköiden valmisteluasiakirja, joka on muodoltaan käytännön opas vahingon määrittämisestä EU:n kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvissa vahingonkorvauskanteissa. Käytännön oppaassa selitetään kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon määrittämisessä käytettävien eri menetelmien ja tekniikkojen vahvuuksia ja heikkouksia. Siinä esitellään ja käsitellään myös useita käytännön esimerkkejä, jotka tuovat esille ne tavanomaiset vaikutukset, joita EU:n kilpailusääntöjen rikkomisella yleensä on, ja kuinka käytettävissä olevia menetelmiä ja tekniikkoja voidaan soveltaa käytännössä.

4.6. Sovitteluun perustuva riitojenratkaisu (VI luku: 17-18 artikla)

Yksi ehdotetun direktiivin päätavoitteista on tehdä kilpailuoikeuden rikkomisesta kärsineille mahdollisuus saada täysi korvaus kärsimästään vahingosta. Tämä tavoite on mahdollista saavuttaa nostamalla vahingonkorvauskanne tuomioistuimessa tai sovitteluun perustuvalla osapuolten välisellä sovintomenettelyllä tuomioistuimen ulkopuolella. Jotta osapuolia kannustettaisiin ratkaisemaan kiistansa sovittelun avulla, ehdotetun direktiivin tavoitteena on optimoida tuomioistuinten ulkopuolisten sovintomenettelyjen ja vahingonkorvauskanteiden välinen tasapaino.

Sen vuoksi siihen sisältyvät seuraavat säännökset:

- i) vahingonkorvauskanteen nostamista koskevat vanhentumisajat keskeytetään siksi aikaa kun rikkomiseen syyllistynyt ja vahinkoa kärsinyt osapuoli ovat sovitteluun perustuvassa riitojenratkaisumenettelyssä;
- ii) käynnissä oleva menettely keskeytetään sovitteluun perustuvan riitojenratkaisumenettelyn ajaksi;
- iii) sovintoratkaisuun osallistuvan vahinkoa kärsineen osapuolen vaadetta pienennetään sovintoratkaisuun osallistuvan rikkojan osuudella vahingosta. Vaateen loppuosan osalta sovintoratkaisuun osallistuvaa rikkojaa voitaisiin vaatia maksamaan vahingonkorvausta ainoastaan, jos muut rikkojat eivät pystyisi maksamaan vahinkoa kärsineelle osapuolelle täyttä korvausta; ja
- iv) sovitteluun perustuvan sovintomenettelyn kautta maksetut vahingonkorvaukset on otettava asianmukaisesti huomioon määritettäessä sitä osuutta, joka sovintoratkaisuun osallistuvan rikkojan on maksettava myöhemmin esitettävän vahingonkorvausmääräyksen perusteella. Tässä yhteydessä osuus viittaa tilanteeseen, jossa sovintoratkaisuun osallistuva rikkoja ei ollut vastaajana vahingonkorvauskanteessa mutta muut rikkojat, jotka määrättiin maksamaan vahingonkorvauksia, pyytävät sitä osallistumaan maksamiseen yhteisvastuuta koskevien sääntöjen perusteella.

5. TALOUSARVIOVAIKUTUKSET

Ehdotetulla direktiivillä ei ole talousarviovaikutuksia.

⁴⁹ Komission tiedonanto vahingon määrittämisestä Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisesta johtuvissa vahingonkorvauskanteissa, C(2013) 3440.

6. LISÄTIETOJA

6.1. Lainsäädännön kumoaminen

Ehdotetulla säädöksellä ei kumota mitään aikaisempaa säädöstä.

6.2. Uudelleentarkastelu

Ehdotetun direktiivin 21 artiklan mukaan komission on annettava Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomus sen vaikutuksista viimeistään viiden vuoden kuluttua sen määräajan päättymisestä, johon mennessä direktiivi on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Ehdotetun direktiivin hyväksymisen jälkeen komissio jatkaa jäsenvaltioissa sovellettavan kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevan oikeudellisen kehityksen seurantaa, jossa se keskittyy pääasiassa ehdotetun direktiivin kahden päätavoitteen saavuttamiseen, jotka ovat

- i) kilpailuoikeuden julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon välisen vuorovaikutuksen optimointi; ja
- ii) sen varmistaminen, että EU:n kilpailusääntöjen rikkomisen uhrin voivat saada täyden korvauksen kärsimästään vahingosta.

Komissio arvioi, onnistuuko direktiivi poistamaan esteet, joiden vuoksi kilpailuoikeuden rikkomisen uhrin eivät voi saada täyttä korvausta, ja onko kilpailuoikeuden julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon välinen vuorovaikutus niin sujuvaa, että se takaa EU:n kilpailuoikeuden optimaalisen kokonaisvaltaisen täytäntöönpanon. Osana tätä seurantaa komissio jatkaa vuoropuhelua kaikkien asiaan liittyvien sidosryhmien kanssa.

Kun direktiivissä säädetyt toimenpiteet on kokonaisuudessaan pantu täytäntöön jäsenvaltioissa, eli vähintään viiden vuoden kuluttua direktiivin saattamiselle osaksi kansallista lainsäädäntöä asetetusta määräajasta, suoritetaan jälkiarviointi, jossa tarkastellaan tarvetta lisämuutoksiin.

6.3. Selittävät asiakirjat

Ehdotetussa direktiivissä säädetään erityisistä toimenpiteistä, joilla lähennetään jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevia kansallisia aineellisen oikeuden ja prosessioikeuden sääntöjä. Ehdotetusta direktiivistä aiheutuu useita oikeudellisia velvoitteita. Sen vuoksi sen saattaminen tehokkaasti osaksi kansallista lainsäädäntöä edellyttää, että asiaa koskeviin kansallisiin sääntöihin tehdään täsmällisiä ja kohdennettuja muutoksia. Jotta komissio voisi valvoa asianmukaista täytäntöönpanoa, ei sen vuoksi riitä, että jäsenvaltiot toimittavat täytäntöönpanosäännösten tekstin, koska voi olla tarpeen arvioida yleisesti seurauksena olevaa kansallisen lain mukaista järjestelmää. Näistä syistä jäsenvaltioiden olisi toimitettava komissiolle myös selittäviä asiakirjoja, joissa osoitetaan, millä kansallisen lainsäädännön olemassa olevilla tai uusilla säännöksillä ehdotetussa direktiivissä säädetyt yksittäiset toimenpiteet on tarkoitus panna täytäntöön.

6.4. Euroopan talousalue

Ehdotettu direktiivi koskee perussopimuksen 101 ja 102 artiklan tehokasta täytäntöönpanoa käyttämällä tehokkaasti hyväksi näiden määräysten julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon välistä vuorovaikutusta sekä parantamalla edellytyksiä, joiden täytyessä kilpailuoikeuden rikkomisen uhrin voivat vaatia vahingonkorvausta. Ehdotettu direktiivi edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa, sillä se luo tasapuolisemmat toimintaedellytykset yrityksille, jotka rikkovat kilpailusääntöjä, ja myös tämän laittoman toiminnan uhreille. Koska ehdotuksen tavoitteet liittyvät kilpailuun ja

sisämarkkinoihin, jotka muodostavat osan ETA:n oikeussäännöistä, se on merkityksellinen myös ETA:n kannalta.

Ehdotus

EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI**tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin**

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

EUROOPAN PARLAMENTTI JA EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, jotka

ottavat huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 103 ja 114 artiklan,

ottavat huomioon Euroopan komission ehdotuksen⁵⁰,

sen jälkeen kun esitys lainsäätämisyksikössä hyväksyttäväksi säädökseksi on toimitettu kansallisille parlamenteille,

ottavat huomioon Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon⁵¹,

noudattavat tavallista lainsäätämisyksiköstä,

sekä katsovat seuraavaa:

- (1) Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'perussopimus', 101 ja 102 artiklassa on kyse oikeusjärjestyksen perusteista, ja niitä on sovellettava tehokkaasti kaikkialla unionissa sen varmistamiseksi, että kilpailu sisämarkkinoilla ei vääristy.
- (2) Kyseisten perussopimuksen määräysten julkisoikeudellisesta täytäntöönpanosta vastaa komissio, jolle on annettu toimivaltuudet perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16 päivänä joulukuuta 2002 annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1/2003⁵², jäljempänä 'asetus N:o 1/2003'. Myös kansalliset kilpailuviranomaiset osallistuvat julkisoikeudelliseen täytäntöönpanoon tekemällä asetuksen N:o 1/2003 5 artiklassa lueteltuja päätöksiä.
- (3) Perussopimuksen 101 ja 102 artikla tuottavat yksityisten oikeussubjektien välisiin suhteisiin kohdistuvia välittömiä vaikutuksia ja asianomaisille yksityisille oikeussubjekteille oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka kansallisten tuomioistuinten on saatettava voimaan. Näin ollen kansallisilla tuomioistuimilla on yhtä tärkeä rooli kilpailusääntöjen soveltamisessa (yksityisoikeudellinen täytäntöönpano). Kun kansalliset tuomioistuimet ratkaisevat yksityisten oikeussubjektien välisiä kiistoja, ne suojelevat unionin lainsäädännön mukaisia subjektiivisia oikeuksia esimerkiksi myöntämällä vahingonkorvauksia rikkomisen vuoksi vahinkoa kärsineille.

⁵⁰ EUVL C [...], [...], s. [...].⁵¹ EUVL C [...], [...], s. [...].⁵² EYVL L 1, 4.1.2003, s. 1. EY:n perustamissopimuksen 81 artiklasta tuli 1 päivänä joulukuuta 2009 SEUT-sopimuksen 101 artikla ja 82 artiklasta SEUT-sopimuksen 102 artikla. Kyseisten artiklojen määräykset ovat asiasisällöltään samat.

Perussopimuksen 101 ja 102 artiklan oikeusvaikutuksen täysimääräinen toteutuminen ja etenkin niissä määrättyjen kieltojen oikeusvaikutuksen toteutuminen käytännössä edellyttävät, että kaikki – olipa kyse oikeussubjektista, kuluttajat ja yritykset mukaan lukien, tai viranomaisesta – voivat hakea kansallisissa tuomioistuimissa korvausta näiden määräysten rikkomisesta itselleen aiheutuneesta vahingosta. Tätä unionin lainsäädäntöön perustuvaa oikeutta saada korvaus sovelletaan samalla tavalla 101 ja 102 artiklan rikkomiseen, johon syyllistyvät julkiset yritykset tai yritykset, joille jäsenvaltiot ovat myöntäneet perussopimuksen 106 artiklassa tarkoitettuja erityis- tai yksinoikeuksia.

- (4) Unionin lainsäädäntöön perustuva oikeus saada korvaus kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvasta vahingosta edellyttää, että kaikissa jäsenvaltioissa on prosessioikeuden säännöt, jotka takaavat kyseisen oikeuden tosiasiallisen toteutumisen. Tehokkaiden oikeussuojakeinojen tarve voidaan johtaa myös oikeudesta tehokkaaseen oikeussuojaan, josta määrätään Euroopan unionin perusoikeuskirjan⁵³ 47 artiklan ensimmäisessä kohdassa ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 19 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa.
- (5) Kilpailusääntöjen tehokkaan julkisoikeudellisen ja yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon varmistamiseksi on tarpeen säännellä sitä, kuinka nämä kaksi täytäntöönpanomuotoa sovitetaan yhteen, esimerkiksi kilpailuviranomaisten hallussa oleviin asiakirjoihin tutustumisen osalta. Tällainen yhteensovittaminen unionin tasolla auttaa myös välttämään sovellettavien sääntöjen erilaisuutta, joka voisi vaarantaa sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan.
- (6) Perussopimuksen 26 artiklan 2 kohdan mukaisesti sisämarkkinat käsittävät alueen, jolla ei ole sisäisiä rajoja ja jolla tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus taataan. Kansallisen tai unionin kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita koskevissa jäsenvaltioiden säännöissä on suuria eroja. Nämä erot aiheuttavat epävarmuutta niistä ehdoista, joiden täytyessä vahinkoa kärsineet osapuolet voivat käyttää perussopimuksessa taattua oikeutta korvaukseen, ja heikentävät tämän oikeuden tehokkuutta. Vahinkoa kärsineet osapuolet nostavat usein vahingonkorvauskanteensa omassa sijoittautumisjäsenvaltiossaan, minkä vuoksi kansallisten sääntöjen erilaisuus johtaa epätasapuolisiin toimintaedellytyksiin vahingonkorvauskanteiden osalta ja voi vaikuttaa kilpailuun niillä markkinoilla, joilla kyseiset vahinkoa kärsineet osapuolet ja rikkomiseen syyllistyneet yritykset toimivat.
- (7) Eri jäsenvaltioihin sijoittautuneisiin ja niissä toimintaa harjoittaviin yrityksiin sovelletaan prosessioikeuden sääntöjä, jotka vaikuttavat merkittävästi siihen, missä määrin ne voivat joutua vastuuseen kilpailuoikeuden rikkomisesta. Tämä unionin lainsäädäntöön perustuvan korvausoikeuden epätasainen täytäntöönpano voi myös antaa joillekin perussopimuksen 101 tai 102 artiklaa rikkoneille yrityksille kilpailuedun ja heikentää halukkuutta käyttää sijoittautumisoikeutta ja oikeutta tarjota tavaroita tai palveluja niissä jäsenvaltioissa, joissa oikeus korvauksen saamiseen on pantu tehokkaammin täytäntöön. Jäsenvaltioissa sovellettavien vastuujärjestelmien erot voivat vaikuttaa kielteisesti sekä kilpailuun että sisämarkkinoiden moitteettomaan toimintaan.
- (8) Sen vuoksi on välttämätöntä varmistaa tasapuolisemmat toimintaedellytykset sisämarkkinoilla toimiville yrityksille ja parantaa kuluttajien mahdollisuuksia käyttää sisämarkkinoiden tuomia oikeuksia. On myös aiheellista lisätä oikeusvarmuutta ja

⁵³ EUVL C 326, 26.10.2012, s. 391.

vähentää niiden jäsenvaltioiden kansallisten sääntöjen erilaisuutta, jotka koskevat EU:n kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita, ja kansallisen kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvia vahingonkorvauskanteita silloin, kun kansallista oikeutta sovelletaan rinnakkain EU:n kilpailuoikeuden kanssa. Näiden sääntöjen lähentäminen auttaa myös estämään suurempien erojen syntyminen kilpailuasioihin liittyviä vahingonkorvauskanteita koskevien jäsenvaltioiden sääntöjen välille.

- (9) Asetuksen (EY) N:o 1/2003 3 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa: ”Jos jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset tai kansalliset tuomioistuimet soveltavat kansallista kilpailulainsäädäntöä [perussopimuksen 101] artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin sopimuksiin, yritysten yhteenliittymien päätöksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka saattavat vaikuttaa kyseisessä säännöksessä tarkoitettuun jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, niiden on myös sovellettava [perussopimuksen 101] artiklaa mainitunlaisiin sopimuksiin, päätöksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin. Jos jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset tai kansalliset tuomioistuimet soveltavat kansallista kilpailulainsäädäntöä [perussopimuksen 102] artiklassa kiellettyihin väärinkäyttötapauksiin, niiden on myös sovellettava [perussopimuksen 102] artiklaa.” Sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi ja oikeusvarmuuden lisäämiseksi ja tasapuolisempien toimintaedellytysten takaamiseksi yrityksille ja kuluttajille on aiheellista, että tätä direktiiviä sovelletaan kansallisen kilpailuoikeuden rikkomista koskeviin vahingonkorvauskanteisiin, kun kansallista kilpailuoikeutta sovelletaan asetuksen (EY) N:o 1/2003 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti. Siviilioikeudellista vastuuta koskevien erilaisten sääntöjen soveltaminen perussopimuksen 101 ja 102 artiklan rikkomiseen ja samassa asiassa unionin kilpailuoikeuden kanssa rinnakkain sovellettavan kansallisen kilpailuoikeuden rikkomiseen vaikuttaisi muutoin kielteisesti kantajien asemaan samassa asiassa ja heidän esittämiensä vaateiden laajuuteen ja muodostaisi esteen sisämarkkinoiden moitteettomalle toiminnalle.
- (10) Jos asiasta ei ole annettu unionin lainsäädäntöä, vahingonkorvauskanteisiin sovelletaan kansallisia sääntöjä ja jäsenvaltioiden menettelyjä. Kaikissa kansallisissa säännöissä, joita sovelletaan perussopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisesta aiheutuneen vahingon johdosta määrättävää korvausta koskevan oikeuden käyttämiseen, myös sellaisia seikkoja koskevissa säännöissä, joita ei käsitellä tässä direktiivissä, kuten rikkomisen ja vahingon syy-yhteys, on noudatettava tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteita. Tämä tarkoittaa, ettei sääntöjä saa laatia tai soveltaa siten, että perussopimuksessa taatun korvausoikeuden käyttäminen on kohtuuttoman vaikeaa tai käytännössä mahdotonta tai että ne ovat epäedullisempia kuin säännöt, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion kansalliseen oikeuteen perustuvia kanteita.
- (11) Tässä direktiivissä vahvistetaan unionin lainsäädäntöön perustuvaa oikeutta saada korvaus unionin kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta koskeva unionin säännöstö, erityisesti asiavaltuuden ja vahingon määritelmän osalta, sellaisena kuin se on ilmaistuna Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, eikä se estä unionin säännöstön kehittämistä jatkossa. Jokainen, joka on kärsinyt rikkomisen johdosta vahinkoa, voi vaatia korvausta sekä todellisesta vahingosta (*damnum emergens*) että saamatta jääneestä voitosta (*lucrum cessans*) ja lisäksi koron maksua ajalta, joka ulottuu vahingon syntyisestä korvauksen maksamiseen. Tämä oikeus on kaikilla luonnollisilla ja oikeushenkilöillä, niin kuluttajilla, yrityksillä kuin viranomaisilla, riippumatta siitä, onko rikkomiseen syyllistyneeseen yritykseen olemassa suoraa sopimussuhdetta ja onko kilpailuviranomainen jo todennut

kilpailusääntöjen rikkomisen. Tässä direktiivissä ei pitäisi velvoittaa jäsenvaltioita ottamaan käyttöön kollektiivisia oikeussuojakeinoja perussopimuksen 101 ja 102 artiklan täytäntöönpanemiseksi.

- (12) Kansallisen tai unionin kilpailuoikeuden rikkomista koskevat vahingonkorvauskanteet edellyttävät yleensä monimutkaista tosiseikkojen ja taloudellisten näkökohtien analyysia. Vahingonkorvausvaateen toteen näyttämiseksi tarvittavat todisteet ovat usein vastapuolen tai kolmansien hallussa, eikä kantajalla useinkaan ole riittävästi tietoa kyseisistä todisteista tai riittävää mahdollisuutta tutustua niihin. Jos tällaisissa olosuhteissa kantajille asetetaan erittäin tiukat oikeudelliset vaatimukset, joiden mukaan kantajien on esitettävä yksityiskohtaisesti kaikki asiaan liittyvät tosiseikat heti kanteen käsittelyn alkaessa ja esitettävä tosiseikkojen tueksi täsmällisesti yksilöityjä todisteita, voidaan samalla aiheuttomasti haitata perussopimuksessa taatun, korvausta koskevan oikeuden tehokasta käyttämistä.
- (13) Todisteet ovat merkittävässä asemassa, kun nostetaan kanne kansallisen tai unionin kilpailuoikeuden rikkomisen vuoksi. Koska kilpailua koskeville oikeudenkäynneille on kuitenkin tavanomaista tietojen epäsymmetria, on aiheellista varmistaa, että vahinkoa kärsineillä osapuolilla on oikeus vaatia esittämään korvausvaatimuksensa kannalta merkitykselliset todisteet ilman, että heidän pitäisi yksilöidä tarkkaan yksittäiset todistekappaleet. Jotta voitaisiin varmistaa osapuolten tasavertaisuus, tällaisten keinojen olisi oltava myös vahingonkorvauskanteissa vastaajina olevien käytettävissä, jotta ne voivat vaatia vahinkoa kärsineitä osapuolia esittämään todisteita. Kansalliset tuomioistuimet voivat lisäksi vaatia kolmansia esittämään todisteita. Jos kansallinen tuomioistuin haluaa määrätä komission esittämään todisteita, sovelletaan Euroopan unionin ja jäsenvaltioiden välisen vilpittömän yhteistyön periaatetta (Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 4 artiklan 3 kohta) ja asetuksen N:o 1/2003 15 artiklan 1 kohtaa tietopyyntöjen osalta.
- (14) Asiaankuuluvien todisteiden esittämiseen velvoittamisen olisi tapahduttava tuomioistuimen päätöksen nojalla ja tuomioistuimen tiukassa valvonnassa etenkin siltä osin kuin kyse on todisteiden esittämisvelvollisuutta koskevan toimenpiteen välttämättömyydestä ja oikeasuhteisuudesta. Oikeasuhteisuuden vaatimuksesta seuraa, että todisteiden esittämisvelvollisuuden asettamista voidaan pyytää ainoastaan silloin, kun vahinkoa kärsinyt osapuoli on kohtuudella käytettävissään olevien tietojen perusteella osoittanut uskottavasti kärsineensä vahinkoa vastaajan toimien vuoksi. Todisteiden esittämisvelvollisuuden asettamista koskevassa pyynnössä olisi viitattava niin täsmällisiin ja tarkkaan rajattuihin todisteluokkiin kuin kohtuudella käytettävissä olevien tietojen perusteella on mahdollista.
- (15) Suhteellisuusvaatimusta olisi arvioitava huolellisesti myös silloin, kun todisteiden esittämisvelvollisuus uhkaa tuoda ilmi kilpailuviranomaisen tutkintastrategian paljastamalla, mitkä asiakirjat kuuluvat asiakirja-aineistoon, tai vaikuttaa kielteisesti tapaan, jolla yritykset tekevät yhteistyötä kilpailuviranomaisen kanssa. Sen vuoksi todisteiden esittämisvelvollisuuden asettamista koskevaa pyyntöä ei pitäisi katsoa suhteelliseksi, kun siinä viitataan yleisesti kilpailuviranomaisen hallussa olevien tiettyä asiaa koskevien asiakirjojen tai kaikkien tietyn osapuolen tietyssä asiassa toimittamien asiakirjojen esittämiseen. Tällaiset laajat todisteiden esittämisvelvollisuuden asettamista koskevat pyynnöt eivät myöskään täyttäisi pyynnön esittävän osapuolen velvollisuutta yksilöidä todisteluokat mahdollisimman täsmällisesti ja suppeasti.

- (16) Jos tuomioistuin pyytää toisen jäsenvaltion toimivaltaista tuomioistuinta ottamaan vastaan todisteita tai pyytää saada ottaa vastaan todisteita suoraan toisessa jäsenvaltiossa, sovelletaan jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa 28 päivänä toukokuuta 2001 annettua neuvoston asetusta (EY) N:o 1206/2001⁵⁴.
- (17) Liikesalaisuuksia tai muita luottamuksellisia tietoja sisältävien asiaan liittyvien todisteiden olisi periaatteessa oltava käytettävissä vahingonkorvauskanteissa, mutta tällaisia luottamuksellisia tietoja on kuitenkin suojeltava asianmukaisella tavalla. Sen vuoksi kansallisten tuomioistuinten käytettävissä olisi oltava toimenpiteitä, joilla suojataan luottamuksellisia tietoja oikeudenkäynnissä. Tällaisiin toimenpiteisiin voivat kuulua mahdollisuus järjestää kuulustelu suljetuin ovin, tuomioistuimen määräykset sen henkilöryhmän rajoittamisesta, jolla on oikeus nähdä todisteet, ja asiantuntijoille annetut kehotukset laatia yleisemmälle tasolle koostettua tietoa sisältäviä tai luottamuksellista tietoa sisältämättömiä yhteenvetoja. Liikesalaisuuksien tai muun luottamuksellisen tiedon suojaamiseksi toteutetut toimenpiteet eivät saisi käytännössä haitata korvausoikeuden käyttöä.
- (18) Jotta komissio ja kansalliset kilpailuviranomaiset voisivat soveltaa perussopimuksen 101 ja 102 artiklaa tehokkaasti ja johdonmukaisesti, todisteiden esittämisvelvollisuutta ja mainittujen artiklojen täytäntöönpanoa kilpailuviranomaisen toimesta koskevien sääntöjen vuorovaikutuksen olisi perustuttava kaikkialla unionissa yhteiseen lähestymistapaan. Todisteiden esittämisvelvollisuus ei saisi vaikuttaa kohtuuttomasti kilpailuviranomaisen harjoittamaan kilpailuoikeuden täytäntöönpanoon. Todisteiden esittämisvelvollisuutta koskevat rajoitukset eivät saisi estää kilpailuviranomaisia julkaisemasta päätöksiansä sovellettavien unionin tai kansallisten sääntöjen mukaisesti.
- (19) Sakoista vapauttamista ja niiden lieventämistä koskevat ohjelmat ja sovintomenettelyt ovat tärkeitä välineitä unionin kilpailuoikeuden julkisoikeudellisessa täytäntöönpanossa, koska ne edistävät osaltaan vakavimpien kilpailuoikeuden rikkomistapausten havaitsemista, syytteen esittämistä ja seuraamusten määräämistä niiden perusteella. Yritykset eivät ehkä ryhdy tällaiseen yhteistyöhön, jos niiden yhteistyötä varten tuottamien asiakirjojen esittämisvelvollisuus asettaisi ne siviilioikeudelliseen vastuuseen muita rikkomiseen syyllistyneitä yrityksiä, jotka eivät tee yhteistyötä kilpailuviranomaisten kanssa, huonommilla ehdoilla. Jotta voitaisiin varmistaa, että yritykset ovat edelleen halukkaita antamaan kilpailuviranomaiselle vapaaehtoisia lausuntoja osallistumisestaan unionin tai kansallisen kilpailuoikeuden rikkomiseen sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman tai sovintomenettelyn puitteissa, tällaisiin lausuntoihin ei pitäisi soveltaa todisteiden esittämisvelvollisuutta.
- (20) Esittämisvelvollisuutta koskevaa poikkeusta olisi lisäksi sovellettava kaikkiin sellaisiin esittämisvelvollisuutta koskeviin toimenpiteisiin, jotka aiheuttomasti haittaisivat käynnissä olevaa kilpailuviranomaisen tutkimusta, joka koskee kansallisen tai unionin kilpailuoikeuden rikkomista. Sen vuoksi tiedot, jotka on laatinut kilpailuviranomainen kansallisen tai unionin kilpailuoikeuden täytäntöönpanoa koskevan menettelyn aikana (kuten väitetiedoksianto), tai menettelyn osapuoli (kuten vastaukset kilpailuviranomaisen tietopyyntöihin), olisi esitettävä vahingonkorvauskanteissa vasta sen jälkeen, kun kilpailuviranomainen on todennut

⁵⁴ EYVL L 174, 27.6.2001, s. 1.

kansallisten tai unionin kilpailusääntöjen rikkomisen tai muulla tavoin lopettanut menettelynsä.

- (21) Muiden kuin johdanto-osan 19 ja 20 kappaleissa mainittujen todisteiden osalta kansallisten tuomioistuinten olisi voitava määrätä esittämään vahingonkorvauskanteen yhteydessä todisteet, jotka eivät liity kilpailuviranomaisen menettelyyn ('jo olemassa olevat tiedot').
- (22) Kaikki luonnolliset ja oikeushenkilöt, jotka saavat todisteita kilpailuviranomaisen hallussa oleviin asiakirjoihin tutustumisoikeuden kautta käyttäessään puolustautumisoikeuksiaan kilpailuviranomaisen tutkimuksessa, voivat käyttää kyseisiä todisteita ainoastaan vahingonkorvauskanteessa, jossa ne itse ovat osapuolena. Tällaisten todisteiden käyttö olisi sallittava myös luonnollisille ja oikeushenkilöille, joille oikeudet ja velvollisuudet ovat oikeusseuraajana siirtyneet esimerkiksi vaateen saannon kautta. Jos todisteiden saaja on oikeushenkilö, joka on osa perussopimuksen 101 ja 102 artiklaa sovellettaessa yhdeksi yritykseksi katsottavaa yritysryhmää, todisteiden käyttö sallitaan myös muille samaan yritykseen kuuluville oikeushenkilöille.
- (23) Edellisessä johdanto-osan kappaleessa tarkoitettu todisteiden käyttö ei saisi kuitenkaan haitata kohtuuttomasti kilpailuviranomaisen harjoittamaa kilpailuoikeuden tehokasta täytäntöönpanoa. Johdanto-osan 19 ja 20 kappaleessa mainittuja rajoituksia olisikin sovellettava myös sellaisten todisteiden käyttöön, jotka on saatu yksinomaan kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon sisältyviä asiakirjoja koskevan tutustumisoikeuden kautta. Lisäksi kilpailuviranomaiselta puolustautumisoikeuksien käytön yhteydessä saaduista todisteista ei pitäisi tulla kaupankäynnin kohdetta. Mahdollisuus käyttää todisteita, jotka on saatu yksinomaan kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon sisältyviä asiakirjoja koskevan tutustumisoikeuden kautta, olisi sen vuoksi rajattava niihin luonnollisiin tai oikeushenkilöihin, jotka käyttivät puolustautumisoikeuttaan, sekä niiden oikeusseuraajiin, kuten johdanto-osan edellisessä kappaleessa todetaan. Tämä rajoitus ei kuitenkaan estä kansallista tuomioistuinta määräämästä näiden todisteiden esittämistä tässä direktiivissä säädettyjen edellytysten mukaisesti.
- (24) Tilanteisiin, joissa esitetään vahingonkorvausvaade tai joissa kilpailuviranomainen aloittaa tutkimuksen, liittyy riski siitä, että asianomaiset yritykset tuhoavat tai kätkevät todisteita, jotka olisivat hyödyllisiä vahinkoa kärsineen osapuolen vahingonkorvausvaateen toteen näyttämiseksi. Jotta asiaan liittyvien todisteiden tuhoaminen voitaisiin estää ja varmistaa, että todisteiden esittämiseen velvoittavia tuomioistuimen määräyksiä noudatetaan, tuomioistuinten olisi voitava määrätä vaikutuksiltaan riittäviä ennaltaehkäiseviä seuraamuksia. Kun kyse on oikeudenkäynnin asianosaisista, epäedullisten päätelmien tekeminen vahingonkorvausoikeudenkäynnissä voi olla erityisen tehokas seuraamus, jonka avulla voidaan välttää viivästykset. Seuraamuksia olisi voitava määrätä myös luottamuksellisten tietojen suojaamisvelvoitteen noudattamatta jättämisestä ja todisteina esitettyjen tietojen väärinkäytöstä. Samoin seuraamuksia olisi voitava määrätä, jos tietoja, jotka on saatu kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon sisältyviä asiakirjoja koskevan tutustumisoikeuden kautta käytettäessä puolustautumisoikeuksia kyseisen kilpailuviranomaisen tutkimuksessa, käytetään väärin vahingonkorvauskanteessa.
- (25) Asetuksen (EY) N:o 1/2003 16 artiklan 1 kohdassa säädetään, että kun kansalliset tuomioistuimet antavat ratkaisuja perussopimuksen 101 tai 102 artiklan nojalla

sopimuksista, päätöksistä tai menettelytavoista, joista komissio on jo tehnyt päätöksen, ne eivät voi tehdä päätöksiä, jotka olisivat ristiriidassa komission tekemän päätöksen kanssa. Jotta voitaisiin lisätä oikeusvarmuutta, varmistaa edellä mainittujen perussopimuksen määräysten johdonmukainen soveltaminen ja tehostaa vahingonkorvauskanteiden vaikutusta ja niihin liittyvää oikeudenkäyntimenettelyä yritysten ja kuluttajien kannalta, kansallisen kilpailuviranomaisen tai muutoksenhakutuomioistuimen lopullisessa ratkaisussa todettua perussopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomista ei myöskään saisi kyseenalaistaa samaan rikkomiseen liittyvissä vahingonkorvauskanteissa siitä riippumatta, onko vahingonkorvauskante nostettu kyseisen kilpailuviranomaisen tai muutoksenhakutuomioistuimen jäsenvaltiossa. Tätä olisi sovellettava myös päätöksiin, joissa on katsottu, että kansallisen kilpailuoikeuden säännöksiä on rikottu asiassa, jossa kansallista ja unionin kilpailuoikeutta sovelletaan rinnakkain. Tämän kansallisten kilpailuviranomaisten ja muutoksenhakutuomioistuinten kilpailusääntöjen rikkomisen toteavien päätösten vaikutuksen olisi koskettava päätöksen artiklaosaa ja siihen liittyviä johdanto-osan kappaleita. Tämä ei vaikuta perustamissopimuksen 267 artiklan mukaisiin kansallisten tuomioistuinten oikeuksiin ja velvoitteisiin.

- (26) Vanhentumisaikojen alkamista, kestoja, lykkäämistä tai keskeyttämistä koskevien kansallisten sääntöjen ei pitäisi aiheuttomasti haitata vahingonkorvauskanteiden nostamista. Tämä on tärkeää etenkin kanteissa, jotka perustuvat rikkomisen toteavaan kilpailuviranomaisen tai muutoksenhakutuomioistuimen päätökseen. Tätä tarkoitusta varten vahinkoa kärsineiden osapuolten olisi edelleen voitava nostaa vahingonkorvauskante kilpailuviranomaisen lopetettua menettelyn kansallisen ja unionin kilpailuoikeuden täytäntöönpanemiseksi.
- (27) Kun useat yritykset rikkovat kilpailusääntöjä yhdessä (kuten kartellin tapauksessa), on tarkoituksenmukaista määrätä, että ne vastaavat yhdessä rikkomisen aiheuttamasta koko vahingosta. Rikkomiseen yhdessä syyllistyneillä yrityksillä olisi oltava oikeus saada toisiltaan korvausta, jos yksi rikkomiseen syyllistyneistä yrityksistä on maksanut enemmän kuin oman osuutensa. Tämän osuuden määrittäminen tietyn rikkojan suhteellisen vastuun ja merkityksellisten arviointiperusteiden, kuten liikevaihdon, markkinaosuuden tai yrityksellä kartellissa olleen roolin, perusteella tapahtuu sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti ottaen huomioon tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteet.
- (28) Yrityksillä, jotka tekevät kilpailuviranomaisten kanssa yhteistyötä sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman nojalla, on tärkeä rooli kartellien paljastamisessa ja tällaisten rikkomusten lopettamisessa, mikä usein lieventää vahinkoa, joka olisi voinut aiheutua, jos rikkominen olisi jatkunut. Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista säätää, että yrityksiä, jotka kilpailuviranomainen on vapauttanut sakoista sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman nojalla, suojellaan joutumasta kohtuuttomassa määrin alttiiksi vahingonkorvauskanteille, ottaen huomioon, että kilpailuviranomaisen rikkomisesta tekemä päätös voi usein tulla sakoista vapautetun yrityksen osalta lopulliseksi ennen kuin se tulee lopulliseksi niiden yritysten osalta, joille ei ole myönnetty vapautusta sakoista. Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista, että koko vahinkoa koskevaa yhteisvastuun periaatetta ei sovelleta sakoista vapautettuun yritykseen ja että sen maksuosuus ei ylitä vahinkoa, joka aiheutuu sen omille suorille tai välillisille asiakkaille, tai ostokartellin tapauksessa omille suorille tai välillisille toimittajille. Jos kartellista on aiheutunut vahinkoa muille tahoille kuin rikkomiseen syyllistyneiden yritysten asiakkaille/toimittajille, sakoista vapautetun yrityksen osuus ei saisi ylittää

sen suhteellista vastuuta kartellin aiheuttamasta vahingosta. Tämä osuus olisi määritettävä samojen sääntöjen mukaisesti, joita käytetään määritettäessä rikkomiseen syyllistyneiden yritysten keskinäisiä maksuosuuksia (johdanto-osan 27 kappale edellä). Sakoista vapautetulla yrityksellä olisi edelleen oltava täysimääräinen vastuuvollisuus muita vahinkoa kärsineitä osapuolia kuin omia suoria tai välillisiä ostajiaan tai toimittajiaan kohtaan ainoastaan, kun nämä eivät pysty saamaan täyttä korvausta muilta rikkomiseen syyllistyneiltä yrityksiltä.

- (29) Kansallisen tai unionin kilpailuoikeuden rikkomisen johdosta vahinkoa kärsineillä kuluttajilla ja yrityksillä on oikeus saada korvaus todellisesta vahingosta ja saamatta jääneestä voitosta. Todellinen vahinko voi olla seurausta todellisuudessa maksetun hinnan ja sen hinnan erotuksesta, joka olisi maksettu, jos rikkomista ei olisi tapahtunut. Kun vahinkoa kärsinyt osapuoli on pienentänyt todellista vahinkoaan siirtämällä sen osittain tai kokonaan eteenpäin omille ostajilleen, tällä tavoin siirretty menetys ei ole enää sellaista vahinkoa, josta vahingon siirtäneelle osapuolelle olisi maksettava korvausta. Tämän vuoksi on periaatteessa aiheellista sallia, että rikkomiseen syyllistynyt yritys vetoaa todellisen vahingon siirtämiseen puolustautuessaan vahingonkorvausvaadetta vastaan. On tarkoituksenmukaista säätää, että rikkomiseen syyllistyneen yrityksen, joka vetoaa ylihinnan siirtämisestä koskevaan puolustukseen, on todistettava ylihinnan siirtäminen ja sen laajuus.
- (30) Kun on kyse tilanteesta, jossa ylihinta siirrettiin henkilöille, jotka eivät oikeudellisista syistä pysty hakemaan korvausta, ei ole tarkoituksenmukaista sallia sitä, että rikkomiseen syyllistynyt yritys vetoaa puolustuksenaan ylihinnan siirtämiseen, koska tämä puolustus vapauttaisi sen kohtuuttomalla tavalla vastuusta aiheuttamansa vahingon osalta. Sen vuoksi tuomioistuimen, jossa kanne on nostettu, olisi ylihinnan siirtämiseen vetoavan puolustuksen yhteydessä arvioitava, pystyvätkö ne henkilöt, joille ylihinta oletetusti siirrettiin, oikeudellisesti hakemaan korvausta. Vaikka välillisillä ostajilla on oikeus vaatia korvausta, syy-yhteyttä koskevat kansalliset säännöt (mukaan lukien ennakoitavuutta ja etäisyyttä koskevat säännöt), joita sovelletaan unionin oikeuden periaatteiden mukaisesti, voivat merkitä sitä, että tietyillä henkilöillä (esimerkiksi jakeluketjun sellaisella tasolla, joka on kaukana rikkomisesta) ei ole oikeudellista mahdollisuutta hakea korvausta tietyssä asiassa. Ainoastaan silloin, kun tuomioistuin toteaa, että henkilö, jolle ylihinta oletetusti siirrettiin, pystyy oikeudellisesti hakemaan korvausta, se arvioi ylihinnan siirtämiseen vetoavaa puolustusta.
- (31) Kuluttajat ja yritykset, joille todellinen vahinko on siirretty, kärsivät vahinkoa, joka on aiheutunut kansallisen tai unionin kilpailuoikeuden rikkomisesta. Vaikka rikkomiseen syyllistyneen yrityksen olisi korvattava tällainen vahinko, sellaisten kuluttajien ja yritysten, jotka eivät itse ole ostaneet mitään rikkomiseen syyllistyneeltä yritykseltä, saattaa olla erityisen vaikea näyttää toteen tällaisen vahingon laajuus. Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista säätää, että kun vahingonkorvausvaateen olemassaolo tai myönnettävän korvauksen suuruus riippuu siitä, onko rikkomiseen syyllistyneen yrityksen suoran ostajan maksama ylihinta siirretty välilliselle ostajalle ja missä määrin näin on tapahtunut, jälkimmäisen katsotaan todistaneen, että suoran ostajan maksama ylihinta on siirretty välillisen ostajan tasolle, kun välillinen ostaja pystyy osoittamaan, että tällainen ylihinnan siirtäminen on ilmeisesti tapahtunut. Lisäksi on tarkoituksenmukaista määritellä, milloin välillisen ostajan voidaan katsoa esittäneen tällaisen *prima facie* -näytön. Siirretyn ylihinnan suuruuden määrittämisen osalta kansallisella tuomioistuimella olisi oltava toimivalta arvioida käsiteltävänä olevassa kiistassa, kuinka suuri osuus ylihinnasta on siirretty välillisten ostajien tasolle.

Rikkomiseen syyllistyneen yrityksen olisi voitava esittää todisteita, jotka osoittavat, ettei todellista vahinkoa ole siirretty tai että sitä ei ole siirretty kokonaisuudessaan.

- (32) Kilpailuoikeuden rikkominen koskee usein niitä ehtoja ja sitä hintaa, joilla tavaroita ja palveluita myydään, ja johtaa ylihintaan ja muunlaiseen vahinkoon rikkomiseen syyllistyneiden yritysten asiakkaille. Rikkominen voi koskeva myös toimituksia rikkomiseen syyllistyneelle yritykselle (esimerkiksi ostajien muodostaman kartellin tapauksessa). Tällöinkin olisi sovellettava tämän direktiivin säännöksiä ja erityisesti vahingon siirtämistä koskevia sääntöjä.
- (33) Vahingonkorvauskanteen voivat nostaa sekä sellaiset vahinkoa kärsineet osapuolet, jotka ovat ostaneet tavaroita tai palveluja rikkomiseen syyllistyneeltä yritykseltä, että jäljempänä jakeluketjussa olevat ostajat. Jotta voitaisiin lisätä tällaisissa toisiinsa liittyvissä oikeudenkäynneissä tehtyjen ratkaisujen johdonmukaisuutta ja näin välttää se, että kansallisen tai unionin kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutunutta vahinkoa ei korvata kokonaisuudessaan tai että rikkomiseen syyllistynyt yritys joutuu maksamaan vahingonkorvauksia vahingosta, jota ei ole kärsitty, kansallisten tuomioistuinten olisi otettava asianmukaisella tavalla huomioon, siinä määrin kuin se on sallittua sovellettavan kansallisen tai unionin oikeuden nojalla, kaikki käsiteltävänä olevaan asiaan liittyvät kanteet ja ratkaisut etenkin tapauksissa, joissa se katsoo, että vahingon siirtäminen on näytetty toteen. Tämä ei saisi vaikuttaa puolustautumisoikeuksia, tehokkaita oikeussuojakeinoja ja puolueetonta tuomioistuinta koskeviin perusoikeuksiin niiden osapuolten osalta, jotka eivät olleet asianosaisia oikeudenkäynnissä. Kaikkia tällaisia kanteita, jotka ovat käsiteltävinä eri jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, voidaan pitää asetuksen N:o 1215/2012 30 artiklassa tarkoitettuina toisiinsa liittyvinä kanteina. Kyseisen artiklan mukaan kaikki muut kansalliset tuomioistuimet paitsi se, jossa kanne on ensin nostettu, voivat keskeyttää asian käsittelyn tai tietyin edellytyksin jättää asian tutkimatta.
- (34) Vahinkoa kärsineen osapuolen, joka on näyttänyt toteen kärsineensä vahinkoa kilpailuoikeuden rikkomisen seurauksena, on vielä osoitettava vahingon laajuus saadakseen vahingonkorvausta. Kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon määrittäminen vaatii paljon tietoja ja voi edellyttää monimutkaisten taloudellisten mallien soveltamista. Tämä on usein erittäin kallista ja aiheuttaa vahinkoa kärsineille osapuolille vaikeuksia, jotka liittyvät vaateiden toteennäyttämisen edellyttämien tietojen hankintaan. Sellaisenaan kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon määrittäminen voi muodostaa suuren esteen, jonka vuoksi vahinkoa kärsineet osapuolet eivät saa korvausta kärsimästään vahingosta.
- (35) Jotta voitaisiin korjata tietojen epäsymmetriaa ja poistaa osa niistä vaikeuksista, jotka liittyvät kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon määrittämiseen, sekä varmistaa vahingonkorvausvaateiden tehokkuus, on tarkoituksenmukaista olettaa, että kun rikkomisessa on kyse kartellista, rikkominen on aiheuttanut vahinkoa, erityisesti hintavaikutuksen muodossa. Asiaan liittyvistä tosiseikoista riippuen tämä merkitsee sitä, että kartelli on aiheuttanut hinnan nousumisen tai estänyt hintojen laskemisen, joka olisi tapahtunut ilman rikkomista. Rikkomiseen syyllistyneen yrityksen olisi voitava kiistää tällainen oletama. On tarkoituksenmukaista rajoittaa tämä kumottavissa oleva oletama kartelleihin, sillä niiden salainen luonne lisää mainittua tietojen epäsymmetriaa ja tekee vahinkoa kärsineelle osapuolelle vaikeammaksi saada tarvittavat todisteet vahingon toteennäyttämiseksi.
- (36) Ilman unionin sääntöjä, jotka koskevat kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon määrittämistä, on kunkin jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä ja

kansallisissa tuomioistuimissa määritettävä ne vaatimukset, jotka vahinkoa kärsineen osapuolen on täytettävä osoittaessaan kärsimänsä vahingon määrää, tarkkuus, jolla kyseinen määrä on näytettävä toteen, menetelmät, joita voidaan käyttää vahingon määrittämisessä, ja seuraukset siitä, jos kantaja ei pysty täyttämään kaikkia asetettuja vaatimuksia. Nämä vaatimukset eivät saisi olla epäsuotuisampia kuin vaatimukset, joita sovelletaan samankaltaisiin jäsenvaltion kansalliseen lainsäädäntöön perustuviin kanteisiin (vastaavuusperiaate), eivätkä ne saisi tehdä unionin lainsäädäntöön perustuvan vahingonkorvusoikeuden käyttämisestä käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (tehokkuusperiaate). Tässä yhteydessä olisi otettava huomioon mahdollinen tietojen epäsymmetria osapuolten välillä ja se, että vahingon määrittäminen tarkoittaa sen arvioimista, kuinka kyseessä olevat markkinat olisivat kehittyneet ilman rikkomista. Tähän arviointiin sisältyy vertailu sellaiseen tilanteeseen, joka on itsessään hypoteettinen, joten arvio ei voi koskaan olla täysin tarkka. Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista antaa kansallisille tuomioistuimille toimivalta arvioida kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvan vahingon suuruus.

- (37) Vahinkoa kärsineitä osapuolia ja rikkomiseen syyllistyneitä yrityksiä olisi kannustettava sopimaan kilpailuoikeuden rikkomisesta johtuvasta vahingosta maksettava korvaus sovitteluun perustuvilla riitojenratkaisumenettelyillä, kuten tuomioistuimen ulkopuoliset sovintoratkaisut, välimiesmenettely ja sovittelu. Tällaisen sovitteluun perustuvan riitojenratkaisun olisi mahdollisuuksien mukaan katettava niin monta vahinkoa kärsinyttä osapuolta ja rikkomiseen syyllistynyttä yritystä kuin mahdollista. Sen vuoksi tämän direktiivin sisältämien sovitteluun perustuvaa riitojenratkaisua koskevien säännösten tarkoituksena on helpottaa tällaisten menettelyjen käyttöä ja lisätä niiden tehokkuutta.
- (38) Vahingonkorvaukanteisiin sovellettavat vanhentumisajat voivat johtaa siihen, ettei vahinkoa kärsineillä osapuolilla ja rikkomiseen syyllistyneillä yrityksillä ole riittävästi aikaa päästä sopimukseen maksettavasta korvauksesta. Jotta molemmille voitaisiin antaa todellinen mahdollisuus osallistua sovitteluun perustuvaan riitojenratkaisumenettelyyn ennen asian panemista vireille kansallisessa tuomioistuimessa, vanhentumisaika on tarpeen keskeyttää sovitteluun perustuvan riitojenratkaisumenettelyn ajaksi.
- (39) Kun osapuolet päättävät aloittaa sovitteluun perustuvan riitojenratkaisun sen jälkeen, kun kansallisessa tuomioistuimessa on nostettu vahingonkorvauksenne samasta vaateesta, kyseinen tuomioistuin voi keskeyttää menettelynsä sovitteluun perustuvan riitojenratkaisumenettelyn ajaksi. Harkitessaan asian käsittelyn keskeyttämistä kansallisen tuomioistuimen olisi otettava huomioon nopean menettelyn edut.
- (40) Jotta kannustettaisiin sovitteluun perustuvaan sovintoratkaisuun, rikkomiseen syyllistynyttä yritystä, joka maksaa vahingonkorvauksia sovitteluun perustuvan riitojenratkaisun perusteella, ei pitäisi asettaa huonompaan asemaan suhteessa muihin rikkojiin kuin se olisi ilman sovitteluun perustuvaa sovintoratkaisua. Näin voisi olla silloin, jos sovintoratkaisuun osallistuva rikkoja olisi sovitteluun perustuvan sovintoratkaisun jälkeenkin yhteisvastuussa rikkomisen aiheuttamasta koko vahingosta. Sovintoratkaisuun osallistuvan rikkojan ei periaatteessa pitäisi osallistua vahingonkorvauksiin, joita sen sovintoratkaisun ulkopuoliset rikkojakumppanit maksavat sille vahinkoa kärsineelle osapuolelle, jonka kanssa se on aikaisemmin tehnyt sovintoratkaisun. Vastaavasti vahinkoa kärsineen osapuolen vaadetta olisi pienennettävä sovintoratkaisuun osallistuvan rikkojan osuudella aiheutetusta vahingosta. Tämä osuus olisi määritettävä samojen sääntöjen mukaisesti, joita käytetään määrittäessä rikkomiseen syyllistyneiden yritysten keskinäisiä

maksuosuuksia (johdanto-osan 27 kappale edellä). Ilman tällaista vähennystä sovintoratkaisun ulkopuolisille rikkojille aiheutuisi oikeudettomasti vaikutuksia sovintoratkaisusta, johon ne eivät osallistuneet. Sovintoratkaisuun osallistuvan rikkojan on edelleen maksettava vahingonkorvauksia, jos vahinkoa kärsinyt osapuoli ei muulla tavoin pysty saamaan täyttä korvausta.

- (41) Kun sovintoratkaisuun osallistuvia rikkojia pyydetään osallistumaan sovintoratkaisun ulkopuolisten rikkojien myöhemmin maksamiin vahingonkorvauksiin, kansallisen tuomioistuimen olisi otettava huomioon sovintomenettelyssä jo maksetut vahingonkorvaukset pitäen mielessä, että kaikki rikkojat eivät välttämättä ole osallistuneet rikkomiseen yhtä suuressa määrin sen koko aineellisessa, ajallisessa ja maantieteellisessä laajuudessa.
- (42) Tässä asetuksessa kunnioitetaan perusoikeuksia ja noudatetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettuja periaatteita.
- (43) Koska toisistaan poikkeavilla kansallisen tason poliittisilla valinnoilla ja oikeussäännöillä, jotka koskevat unionin lainsäädäntöön perustuvaa oikeutta saada korvaus unionin kilpailusääntöjen rikkomisen johdosta nostettavien vahingonkorvauskanteiden perusteella, ei ole mahdollista taata perussopimuksen 101 ja 102 artiklan täysimääräistä oikeusvaikutusta eikä moitteettomasti toimivia sisämarkkinoita yrityksille ja kuluttajille, näitä tavoitteita ei voida riittävällä tavalla saavuttaa jäsenvaltioiden toimin, vaan ne voidaan saavuttaa paremmin unionin tasolla, kun otetaan huomioon perussopimuksen 101 ja 102 artiklan soveltamisessa vaadittava vaikuttavuus ja johdonmukaisuus. Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat sen vuoksi tämän direktiivin Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 5 artiklassa vahvistetun toissijaisuusperiaatteen mukaisesti. Kyseisessä artiklassa vahvistetun suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tässä direktiivissä ei ylitetä sitä, mikä on tarpeen edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi.
- (44) Jäsenvaltiot ovat selittävistä asiakirjoista 29 päivänä syyskuuta 2011 annetun jäsenvaltioiden ja komission yhteisen poliittisen lausuman⁵⁵ mukaisesti sitoutuneet perustelluissa tapauksissa liittämään ilmoitukseen toimenpiteistä, jotka koskevat direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä, yhden tai useamman asiakirjan, joista käy ilmi direktiivin osien ja kansallisen lainsäädännön osaksi saattamiseen tarkoitettujen välineiden vastaavien osien suhde. Tämän direktiivin osalta lainsäätäjää pitää tällaisten asiakirjojen toimittamista perusteltuna,

⁵⁵ EUVL C 369, 17.12.2011, s. 14.

OVAT HYVÄKSYNEET TÄMÄN DIREKTIIVIN:

I LUKU

SOVELTAMISALA JA MÄÄRITELMÄT

1 artikla

Direktiivin soveltamisala

1. Tässä direktiivissä annetaan tietyt säännöt, jotka ovat tarpeen sen varmistamiseksi, että kaikki perussopimuksen 101 tai 102 artiklan taikka kansallisen kilpailuoikeuden rikkomisen johdosta vahinkoa kärsineet osapuolet voivat tosiasiallisesti käyttää oikeuttaan saada täysi korvaus kyseisestä vahingosta. Siinä annetaan myös säännöt, joilla edistetään vääristymätöntä kilpailua sisämarkkinoilla ja poistetaan sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan esteet varmistamalla kaikkialla unionissa samantasoinen suojelu niille, jotka ovat kärsineet tällaista vahinkoa.
2. Tässä direktiivissä annetaan myös säännöt, joiden avulla voidaan sovittaa yhteen kilpailuviranomaisten harjoittama kilpailusääntöjen täytäntöönpano ja kansallisissa tuomioistuimissa käsiteltäviin vahingonkorvauskanteisiin perustuva kilpailusääntöjen täytäntöönpano.

2 artikla

Oikeus täyteen korvaukseen

1. Jokaisen, joka on kärsinyt vahinkoa unionin tai kansallisen kilpailuoikeuden rikkomisen johdosta, on voitava hakea täyttä korvausta kyseisestä vahingosta.
2. Täydellä korvauksella saatetaan vahinkoa kärsinyt osapuoli asemaan, jossa se olisi ollut, jos rikkomista ei olisi tapahtunut. Tätä varten sen on sisällettävä korvaus todellisesta vahingosta ja saamatta jääneestä voitosta sekä korko ajalta, joka ulottuu vahingon syntymisestä siihen asti kun korvaus kyseisestä vahingosta on todella maksettu.
3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikki vahinkoa kärsineet osapuolet voivat tosiasiallisesti hakea vahingonkorvausta.

3 artikla

Tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteet

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikki vahingonkorvauskanteisiin liittyvät kansalliset säännöt ja menettelyt on laadittu ja niitä sovelletaan niin, että voidaan varmistaa, että kaikki vahinkoa kärsineet osapuolet voivat käyttää tosiasiallisesti unionin lainsäädäntöön perustuvaa oikeutta saada täysi korvaus kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneesta vahingosta. Perussopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkomisen johdosta nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin liittyvät kansalliset säännöt ja menettelyt eivät saa olla vahinkoa kärsineille osapuolille epäedullisempia kuin ne säännöt ja menettelyt, joita sovelletaan samankaltaisiin jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuviin kanteisiin.

4 artikla

Määritelmät

Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

1. 'kilpailuoikeuden rikkomisella' perussopimuksen 101 tai 102 artiklan taikka 2 kohdassa tarkoitetun kansallisen kilpailuoikeuden rikkomista;
2. 'kansallisella kilpailuoikeudella' kansallisen lainsäädännön säännöksiä, joilla on samat pääasialliset tavoitteet kuin perussopimuksen 101 ja 102 artiklalla ja joita sovelletaan samaan asiaan rinnakkain unionin kilpailuoikeuden kanssa asetuksen (EY) N:o 1/2003 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti;
3. 'vahingonkorvauskanteella' kansallisen lainsäädännön mukaista kannetta, jolla vahinkoa kärsinyt osapuoli esittää kansalliselle tuomioistuimelle vahingonkorvausvaateen; se voi myös kattaa kanteet, joilla yhden tai useamman vahingosta kärsineen osapuolen puolesta toimiva taho esittää kansalliselle tuomioistuimelle vahingonkorvausvaateen, jos tällaisesta mahdollisuudesta säädetään kansallisessa lainsäädännössä;
4. 'vahingonkorvausvaateella' vaatimusta korvata kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutunut vahinko;
5. 'vahinkoa kärsineellä osapuolella' sitä, jolla on vahingonkorvausvaade;
6. 'kansallisella kilpailuviranomaisella' viranomaista, jonka jäsenvaltio on nimennyt asetuksen (EY) N:o 1/2003 35 artiklan mukaisesti vastaamaan perussopimuksen 101 ja 102 artiklan soveltamisesta;
7. 'kilpailuviranomaisella' komissiota tai kansallista kilpailuviranomaista;
8. 'kansallisella tuomioistuimella' tai 'tuomioistuimella' mitä tahansa perussopimuksen 267 artiklassa tarkoitettua jäsenvaltion tuomioistuinta;
9. 'muutoksenhakutuomioistuimella' kansallista tuomioistuinta, jolla on toimivalta tutkia kansallisen kilpailuviranomaisen tekemiä päätöksiä koskevat valitukset, minkä yhteydessä sillä voi olla myös toimivalta todeta perussopimuksen 101 tai 102 artiklan rikkominen;
10. 'rikkomista koskevalla päätöksellä' kilpailuviranomaisen tai muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä, jossa todetaan kilpailuoikeuden rikkominen;
11. 'lopullisella' rikkomista koskevalla päätöksellä rikkomista koskevaa kilpailuviranomaisen tai muutoksenhakutuomioistuimen päätöstä, johon ei voida enää hakea muutosta;
12. 'kartellilla' kahden tai useamman yrityksen välistä sopimusta ja/tai yhdenmukaistettua menettelytapaa, jonka tarkoituksena on sovittaa yhteen niiden kilpailukäyttäytyminen markkinoilla esimerkiksi vahvistamalla tai sovittamalla yhteen osto- tai myyntihinnat tai muut kauppaehdot, jakamalla tuotanto- tai myyntikiintiöt, jakamalla markkinat ja asiakkaat, tarjouskeinottelu mukaan lukien, rajoittamalla tuontia tai vientiä ja/tai kilpailunvastaisilla toimilla muita kilpailijoita vastaan;
13. 'sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevalla ohjelmalla' ohjelmaa, jonka perusteella salaiseen kartelliin osallistunut yritys tekee muista kartelliin

osallistuneista yrityksistä riippumatta yhteistyötä kilpailuviranomaisen tutkimuksessa toimittamalla oma-aloitteisia selostuksia, joissa esitetään yrityksellä kartellista olevat tiedot ja sen rooli kartellissa, minkä vastineeksi yritykselle myönnetään vapautus kartellille määrättävistä sakoista tai sen sakkoja lievennetään;

14. 'yrityslausunnolla' yrityksen laatimaa tai sen puolesta laadittua kilpailuviranomaiselle osoitettua oma-aloitteista suullista tai kirjallista selostusta, jossa esitetään yrityksellä salaisesta kartellista olevat tiedot ja yrityksen rooli kyseisessä kartellissa ja joka on laadittu nimenomaan esitettäväksi kilpailuviranomaiselle sakoista vapauttamiseksi tai sakkojen lieventämiseksi sellaisen ohjelman mukaisesti, joka koskee sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä perussopimuksen 101 artiklaa tai kansallisen lainsäädännön vastaavaa säännöstä sovellettaessa; tämä ei kata asiakirjoja tai tietoja, joiden olemassaolo ei ole yhteydessä kilpailuviranomaisen menettelyyn ('jo olemassa olevat tiedot');
15. 'sovintoehdotuksella' yrityksen laatimaa tai sen puolesta laadittua oma-aloitteista selostusta kilpailuviranomaiselle, jossa yritys myöntää osallisuutensa perussopimuksen 101 artiklan tai kansallisen oikeuden vastaavan säännöksen rikkomiseen ja vastuunsa kyseisestä rikkomisesta ja joka on laadittu nimenomaan osana kilpailuviranomaiselle esitettävää virallista pyyntöä nopeutetun menettelyn hakemiseksi;
16. 'ylihinnalla' todellisuudessa maksetun hinnan ja sen hinnan positiivista erotusta, joka olisi maksettu, jos kilpailuoikeutta ei olisi rikottu;
17. 'sovitteluun perustuvalla sovintoratkaisulla' sovitteluun perustuvan riitojenratkaisun jälkeistä sopimusta vahingonkorvauksen maksamisesta.

II LUKU

VELVOLLISUUS ESITTÄÄ TODISTEITA

5 artikla

Velvollisuus esittää todisteita

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun kantaja on esittänyt kohtuudella käytettävissä olevia tosiseikkoja ja todisteita, joiden mukaan on perusteltua epäillä kantajan tai niiden, joita se edustaa, kärsineen vahinkoa sen johdosta, että vastaaja on rikkonut kilpailuoikeutta, kansalliset tuomioistuimet voivat tässä luvussa säädetyin ehdoin määrätä, että vastaajan tai kolmannen osapuolen on tuotava todiste tuomioistuimeen, riippumatta siitä, onko kyseinen todiste myös kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistossa. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tuomioistuimet voivat myös määrätä kantajan tai kolmannen osapuolen esittämään todisteita vastaajan pyynnöstä.

Tällä säännöksellä ei ole vaikutusta neuvoston asetuksen (EY) N:o 1206/2001 mukaisiin kansallisten tuomioistuinten oikeuksiin ja velvollisuuksiin.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset tuomioistuimet antavat 1 kohdassa tarkoitetun todisteiden esittämistä koskevan määräyksen, jos todisteiden esittämistä pyytänyt osapuoli on

- a) osoittanut, että toisen asianosaisen tai kolmannen osapuolen hallinnassa olevat todisteet ovat olennaisia vaateen tai puolustuksen perustelemiseksi; ja
 - b) yksilöinyt yksittäiset todisteet tai niin täsmälliset ja tarkkaan rajatut todisteluokat kuin kohtuudella käytettävissä olevien tosiseikkojen perusteella on mahdollista.
3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset tuomioistuimet rajoittavat todisteiden esittämismenettelyjen siihen mikä on oikeasuhteista. Arvioidessaan sitä, onko osapuolen pyytämä todisteiden esittämismenettely oikeasuhteinen, kansallisten tuomioistuinten on otettava huomioon kaikkien asianosaisten ja asiaan liittyvien kolmansien osapuolten oikeudet edut. Niiden on erityisesti otettava huomioon
- a) sen todennäköisyys, että väitetty kilpailuoikeuden rikkominen on tapahtunut;
 - b) esittämismenettelyn laajuus ja kustannukset, erityisesti kolmansien osapuolten osalta;
 - c) sisältykö esitettäviin tietoihin luottamuksellisia tietoja, erityisesti kolmansia osapuolia koskevia luottamuksellisia tietoja, ja järjestelyt tällaisten luottamuksellisten tietojen suojelemiseksi; ja
 - d) niissä tapauksissa, joissa kilpailuviranomainen tutkii tai on tutkinut rikkomista, onko pyynnössä mainittu erityisesti kyseisten asiakirjojen luonne, tavoite tai sisältö vai koskeeko pyyntö yleisesti asiakirjoja, jotka on toimitettu kilpailuviranomaiselle tai jotka sisältyvät kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon.
4. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisten tuomioistuinten käytettävissä on tehokkaita keinoja suojata luottamuksellisia tietoja vääraltä käytöltä mahdollisimman tehokkaasti ja samalla varmistaa, että tällaisia tietoja sisältävät olennaiset todisteet ovat käytettävissä vahingonkorvausoikeudenkäynnissä.
5. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joilla varmistetaan sellaisten erioikeuksien ja muiden oikeuksien täysimääräinen toteutuminen, joiden mukaan todisteiden esittämiseen ei voida velvoittaa.
6. Jos jäsenvaltioiden tuomioistuimilla on toimivalta määrätä esittämään todisteita kuulematta sitä henkilöä, joka määrätään esittämään todisteita, jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaisen määräyksen noudattamatta jättämisestä ei voida määrätä rangaistusta ennen kuin tuomioistuin on kuullut määräyksen kohteena olevaa.
7. Todisteisiin kuuluvat kaikenlaiset todisteet, jotka asiaa käsittelevä kansallinen tuomioistuin ottaa vastaan, erityisesti asiakirjat ja muut tietoja sisältävät esineet riippumatta siitä, millaiselle välineelle tieto on tallennettu.
8. Rajoittamatta 4 kohdassa säädetyn velvollisuuden ja 6 artiklassa säädettyjen rajoitusten soveltamista tämä artikla ei estä jäsenvaltioita säilyttämästä tai ottamasta käyttöön sääntöjä, jotka johtaisivat laajempaan todisteiden esittämismenettelyyn.

6 artikla

Kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon sisältyvien todisteiden esittämisvelvollisuutta koskevat rajoitukset

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset tuomioistuimet eivät voi vahingonkorvauskanteissa määrätä missään vaiheessa osapuolta tai kolmatta osapuolta esittämään seuraaviin luokkiin kuuluvia todisteita:
 - a) sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevaan ohjelmaan liittyvät yrityslausunnot; ja
 - b) sovintoehdotukset.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset tuomioistuimet voivat vahingonkorvauskanteita käsitellessään määrätä esittämään seuraaviin luokkiin kuuluvat todisteet vasta sen jälkeen, kun kilpailuviranomainen on lopettanut menettelynsä tai tehnyt asetuksen N:o 1/2003 5 artiklassa tai asetuksen N:o 1/2003 III luvussa tarkoitetun päätöksen:
 - a) tiedot, jotka luonnollinen tai oikeushenkilö on laatinut erityisesti kilpailuviranomaisen menettelyä varten;
 - b) tiedot, jotka kilpailuviranomainen on laatinut menettelynsä aikana.
3. Kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoon sisältyvät todisteet, jotka eivät kuulu mihinkään tämän artiklan 1 tai 2 kohdassa luetelluista luokista, voidaan vaatia esittäväksi vahingonkorvausoikeudenkäynnissä milloin tahansa.

7 artikla

Rajoitukset, jotka koskevat yksinomaan kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoa koskevan tutustumisoikeuden kautta saatujen todisteiden käyttöä

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 6 artiklan 1 kohdassa lueteltuihin luokkiin kuuluvat todisteet, jotka luonnollinen tai oikeushenkilö on saanut yksinomaan kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoa koskevan tutustumisoikeuden kautta käyttäessään asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan tai kansallisen lainsäädännön vastaavien säännösten mukaisia puolustautumisoikeuksiaan, eivät kelpaa todisteeksi vahingonkorvausoikeudenkäynneissä.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 6 artiklan 2 kohdassa lueteltuihin luokkiin kuuluvat todisteet, jotka luonnollinen tai oikeushenkilö on saanut yksinomaan kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoa koskevan tutustumisoikeuden kautta käyttäessään asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan tai kansallisen lainsäädännön vastaavien säännösten mukaisia puolustautumisoikeuksiaan, eivät kelpaa todisteeksi vahingonkorvausoikeudenkäynneissä ennen kuin kyseinen kilpailuviranomainen on lopettanut menettelynsä tai tehnyt asetuksen N:o 1/2003 5 artiklassa tai asetuksen N:o 1/2003 III luvussa tarkoitetun päätöksen.
3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että todisteita, jotka luonnollinen tai oikeushenkilö on saanut yksinomaan kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistoa koskevan tutustumisoikeuden kautta käyttäessään asetuksen N:o 1/2003 27 artiklan tai kansallisen lainsäädännön vastaavien säännösten mukaisia puolustautumisoikeuksiaan ja jotka eivät ole todisteeksi kelpaamattomia tämän

artiklan 1 tai 2 kohdan mukaisesti, voi käyttää vahingonkorvauskanteissa ainoastaan kyseinen henkilö taikka luonnollinen tai oikeushenkilö, jolle oikeudet ovat oikeusseuraajana siirtyneet, mukaan lukien henkilö, jolle vaade on siirtynyt.

8 artikla

Seuraamukset

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset tuomioistuimet voivat määrätä seuraamuksia asianosaisille, kolmansille osapuolille ja niiden laillisille edustajille, jos:
 - a) tuomioistuimen antaman todisteiden esittämistä koskevan määräyksen noudattaminen laiminlyödään tai siitä kieltäydytään;
 - b) asiaan liittyviä todisteita tuhotaan, jos tuhoamisen ajankohtana
 - i) tuhoava osapuoli oli tai oli ollut asianosaisena kilpailuviranomaisen menettelyssä, joka liittyy siihen toimintaan, johon vahingonkorvauskanne perustuu; tai
 - ii) tuhoava osapuoli tiesi tai sen olisi pitänyt tietää, että kansallisessa tuomioistuimessa oli nostettu vahingonkorvauskanne ja että todisteet olivat olennaisia joko vahingonkorvausvaateen tai sitä vastaan esitettävän puolustuksen perustelemiseksi; tai
 - iii) tuhoava osapuoli tiesi, että todisteet olivat olennaisia sen nostaman tai sitä vastaan nostetun vireillä olevan tai aiotun vahingonkorvauskanteen kannalta;
 - c) tuomioistuimen määräämien luottamuksellisen tiedon suojaamista koskevien velvoitteiden noudattaminen laiminlyödään tai siitä kieltäydytään; tai
 - d) tässä luvussa säädettyjä todisteiden esittämisvelvollisuuteen liittyviä oikeuksia ja niiden avulla saatuja todisteita ja tietoja käytetään väärin.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että seuraamukset, joita kansalliset tuomioistuimet voivat määrätä, ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Kansallisen tuomioistuimen määrättävissä oleviin seuraamuksiin on kuuluttava vahingonkorvausoikeudenkäynnin asianosaisten toiminnan osalta mahdollisuus tehdä epäedullisia päätelmiä, kuten olettaa, että tarkasteltavana oleva seikka on näytetty toteen, tai hylätä vaateet tai puolustus kokonaan tai osittain, ja mahdollisuus määrätä oikeudenkäyntikulujen maksamisesta.

III LUKU

KANSALLISTEN PÄÄTÖSTEN VAIKUTUS, VANHENTUMISAJAT JA YHTEISVASTUU

9 artikla

Kansallisten päätösten vaikutus

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisten tuomioistuinten tehdessä perussopimuksen 101 tai 102 artiklan taikka kansallisen kilpailuoikeuden nojalla nostettuja vahingonkorvauskanteita käsitellessään päätöksiä sellaisista sopimuksista, päätöksistä tai menettelytavoista, joista kansallinen kilpailuviranomainen tai muutoksenhakutuomioistuin on jo tehnyt lopullisen rikkomista koskevan päätöksen, kyseiset tuomioistuimet eivät voi tehdä päätöksiä, jotka olisivat ristiriidassa tällaisen rikkomisen toteamisen kanssa. Tämä velvoite ei vaikuta perussopimuksen 267 artiklan mukaisiin oikeuksiin ja velvoitteisiin.

10 artikla

Vanhentumisaajat

1. Jäsenvaltioiden on vahvistettava säännöt, joita sovelletaan vahingonkorvauskanteiden nostamista koskeviin vanhentumisaikoihin, tämän artiklan mukaisesti. Kyseisissä säännöissä on määritettävä, milloin vanhentumisaika alkaa kulua, sen kesto ja olosuhteet, joiden vallitessa vanhentumisaika voidaan keskeyttää tai sitä voidaan lykätä.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vanhentumisaika ei ala kulua ennen kuin vahinkoa kärsineen osapuolen tiedossa on, tai sen tiedossa voidaan kohtuudella olettaa olevan
 - i) toiminta, josta rikkominen muodostuu;
 - ii) tällaisen toiminnan luokittelu unionin tai kansallisen kilpailuoikeuden rikkomiseksi;
 - iii) se, että rikkominen on aiheuttanut sille vahinkoa; ja
 - iv) vahingon aiheuttaneen rikkojan henkilöllisyys.
3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vanhentumisaika ei ala kulua ennen päivää, jona jatkuva tai toistuva rikkominen lakkaa.
4. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vahingonkorvauskanteen nostamiseen sovellettava vanhentumisaika on vähintään viisi vuotta.
5. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vanhentumisaika keskeytetään, jos kilpailuviranomainen käynnistää tutkimuksen tai menettelyn rikkomisesta, johon vahingonkorvauskanne liittyy. Keskeyttäminen saa päättyä aikaisintaan vuosi sen jälkeen, kun rikkomista koskevasta päätöksestä on tullut lopullinen tai menettely on muulla tavoin lopetettu.

11 artikla

Yhteisvastuu

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yritykset, jotka ovat rikkoneet kilpailuoikeutta yhteisellä toiminnalla, ovat yhdessä vastuussa rikkomisen aiheuttamasta vahingosta: kukin rikkomiseen syyllistynyt yritys on velvollinen korvaamaan vahingon kokonaisuudessaan, ja vahinkoa kärsinyt osapuoli voi vaatia miltä tahansa kyseisistä yrityksistä täyttä korvausta, kunnes se on saanut täyden korvauksen.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yritys, jonka kilpailuviranomainen on vapauttanut sakoista sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman nojalla, on vastuussa muille vahinkoa kärsineille osapuolille kuin omille suorille tai välillisille ostajilleen tai toimittajilleen ainoastaan, kun tällaiset vahinkoa kärsineet osapuolet osoittavat, etteivät ne pysty saamaan täyttä korvausta muilta samaan kilpailuoikeuden rikkomiseen syyllistyneiltä yrityksiltä.
3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että rikkomiseen syyllistynyt yritys voi vaatia miltä tahansa muulta rikkomiseen syyllistyneeltä yritykseltä osuutta, jonka suuruus määritetään sen perusteella, mikä niiden suhteellinen vastuu rikkomisen aiheuttamasta vahingosta on. Jos kilpailuviranomainen on vapauttanut yrityksen sakoista sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan ohjelman nojalla, kyseisen yrityksen osuus ei saa ylittää vahinkoa, jonka se on aiheuttanut omille suorille tai välillisille ostajilleen tai toimittajilleen.
4. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että siinä määrin kuin rikkomisen aiheutti vahinkoa muille vahinkoa kärsineille osapuolille kuin rikkomiseen syyllistyneiden yritysten suorille tai välillisille ostajille tai toimittajille, sakoista vapautetun yrityksen osuus määritetään sen perusteella, mikä sen suhteellinen vastuu kyseisestä vahingosta on.

IV LUKU

YLIHINNAN SIIRTÄMINEN

12 artikla

Ylihinnan siirtämiseen vetoava puolustus

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vahingonkorvauskanteen vastaaja voi puolustuksenaan vedota siihen, että kantaja siirsi rikkomisesta johtuvan ylihinnan edelleen kokonaan tai osittain. Ylihinnan siirtämistä koskeva todistustaakka on vastaajalla.
2. Jos ylihintaa on siirretty jakeluketjun seuraavalla tasolla oleville henkilöille, joiden on oikeudellisista syistä mahdotonta hakea vahingonkorvausta, vastaajalla ei saa olla mahdollisuutta vedota edeltävässä kohdassa mainittuun puolustukseen.

13 artikla

Välilliset ostajat

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että silloin kun vahingonkorvausvaateen olemassaolo ja myönnettävän korvauksen määrä riippuu vahingonkorvauskanteesta siitä, siirrettiinkö ylihinta ja missä määrin se siirrettiin kantajalle, tällaisen siirtämisen tapahtumista ja laajuutta koskeva todistustaakka on kantajalla.
2. Tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa välillisen ostajan katsotaan näyttäneen ylihinnan siirtämisen toteen, kun se on osoittanut, että
 - a) vastaaja on syyllistynyt kilpailuoikeuden rikkomiseen;
 - b) rikkominen johti ylihinnan veloittamiseen vastaajan suoralta ostajalta; ja
 - c) se osti tavarat tai palvelut, joita kyseinen rikkominen koskee, tai osti tavaroita tai palveluja, jotka olivat peräisin sellaisista tavaroista tai palveluista tai jotka sisälsivät sellaisia tavaroita tai palveluja, joita kyseinen rikkominen koskee.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tuomioistuimella on toimivalta arvioida, mikä osuus ylihinnasta siirrettiin.

Tämä säännös ei vaikuta rikkomiseen syyllistyneen oikeuteen osoittaa, ettei ylihintaa siirretty välilliselle ostajalle tai että se siirrettiin vain osittain.

14 artikla

Saamatta jäänyt voitto ja rikkominen hankintatoiminnan tasolla

1. Tässä luvussa säädetyt säännöt eivät vaikuta vahinkoa kärsineen osapuolen oikeuteen hakea korvausta saamatta jääneestä voitosta.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tässä luvussa säädettyjä sääntöjä sovelletaan myös silloin, kun kilpailuoikeuden rikkominen liittyy rikkomiseen syyllistyneen yrityksen hankintatoimintaan.

15 artikla

Jakeluketjun eri tasoilla olevien kantajien vahingonkorvauskanteet

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että arvioidessaan 13 artiklan soveltamisesta johtuvan todistustaakan täyttämistä kansalliset tuomioistuimet, joissa on nostettu vahingonkorvauskanne, ottavat asianmukaisella tavalla huomioon
 - a) samaan kilpailuoikeuden rikkomiseen liittyvät vahingonkorvauskanteet, joiden nostajat toimivat jakeluketjun muilla tasoilla; tai
 - b) tällaisista kanteista annetut ratkaisut.
2. Tällä artiklalla ei ole vaikutusta asetuksen (EU) N:o 1215/2012 30 artiklan mukaisiin kansallisten tuomioistuinten oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

V LUKU

VAHINGON MÄÄRITTÄMINEN

16 artikla

Vahingon määrittäminen

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun rikkomisessa on kyse kartellista, rikkomisen oletetaan aiheuttaneen vahinkoa. Rikkomiseen syyllistyneellä yrityksellä on oltava oikeus kiistää tämä oletama.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vahingon määrittämisen edellyttämä todistustaakka sekä todisteiden ja tosiseikkojen esittämisen taso eivät tee vahinkoa kärsineelle osapuolelle käytännössä mahdottomaksi tai kohtuuttoman vaikeaksi käyttää oikeuttaan saada vahingonkorvaus. Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tuomioistuimelle on annettava toimivalta arvioida vahingon suuruus.

VI LUKU

SOVITTELUUN PERUSTUVA RIITAJENRATKAISU

17 artikla

Sovitteluun perustuvan riitajenratkaisun lykkäävä vaikutus

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vahingonkorvauskanteen nostamista koskeva vanhentumisaika keskeytetään sovitteluun perustuvan riitajenratkaisumenettelyn ajaksi. Vanhentumisaika keskeytetään ainoastaan niiden osapuolten osalta, jotka ovat tai olivat mukana sovitteluun perustuvassa riitajenratkaisussa.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että vahingonkorvauskannetta käsittelevä kansallinen tuomioistuin voi keskeyttää oikeudenkäynnin, jos kyseisen oikeudenkäynnin asianosaiset ovat sovitteluun perustuvassa riitajenratkaisussa kyseessä olevan vahingonkorvauskanteen kattaman vaateen osalta.

18 artikla

Sovitteluun perustuvien sovintoratkaisujen vaikutus myöhempiin vahingonkorvauskanteisiin

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että sovitteluun perustuvan sovintoratkaisun jälkeen sovintoratkaisuun osallistuvan vahinkoa kärsineen osapuolen vaateesta vähennetään sovintoratkaisuun osallistuvan rikkojan osuus vahingosta, jonka rikkomisen aiheutti vahinkoa kärsineelle osapuolelle. Sovintoratkaisun ulkopuoliset rikkojat eivät voi vaatia sovintoratkaisuun osallistuvaa rikkojaa maksamaan osuutta jäljellä olevasta vaateesta. Ainoastaan silloin, kun sovintoratkaisun ulkopuoliset rikkojat eivät pysty maksamaan jäljellä olevan vaateen mukaisia vahingonkorvauksia, voidaan sovintoratkaisuun osallistuvaa rikkojaa vaatia

maksamaan vahingonkorvausta sovintoratkaisuun osallistuvalla vahinkoa kärsineelle osapuolelle.

2. Määrittäessään kunkin rikkojan osuutta kansallisten tuomioistuinten on otettava asianmukaisella tavalla huomioon aikaisemmat sovitteluun perustuvat sovintoratkaisut, joissa kyseinen rikkoja on osallisena.

VII LUKU

LOPPUSÄÄNNÖKSET

19 artikla

Uudelleentarkastelu

Komissio tarkastelee tätä direktiiviä uudelleen ja laatii kertomuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle viimeistään [...] [*viisi vuotta sen määräajan päättymisestä, johon mennessä tämä direktiivi on saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä*].

20 artikla

Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään [...] päivänä [...]kuuta [...] [*kaksi vuotta tämän direktiivin hyväksymispäivästä*]. Niiden on viipymättä toimitettava komissiolle kirjallisina nämä säännökset.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säännöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaistaan. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä tarkoitetuista kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

21 artikla

Voimaantulo

Tämä direktiivi tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

22 artikla

Osoitus

Tämä direktiivi on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

Tehty Strasbourgissa

Euroopan parlamentin puolesta

Neuvoston puolesta

SÄÄDÖKSEEN LIITTYVÄ RAHOITUSSELVITYS

Tämä ehdotus ei vaikuta EU:n talousarvioon.